

Názory mladých dospělých na utváření rodin v České republice

František Černoch

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **František Černoch**
Osobní číslo: **H13117**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Názory mladých dospělých na utváření rodin v České republice**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti rodiny, manželství, rodičovství a vývojové psychologie v období mladé dospělosti.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DE SINGLY, Francois. Sociologie současné rodiny. Praha: Portál, 1999. ISBN 8071782491.

GOODY, Jack. Proměny rodiny v evropské historii. Praha: NLN Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-396-7.

CHRÁSTKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. Praha: Slon, 2006. ISBN 978-80-86429-87-8.

ŠMOLKA, Petr, MACH, Jan. Manželská a rodinná trápení. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-448-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie II. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Hana Včelařová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

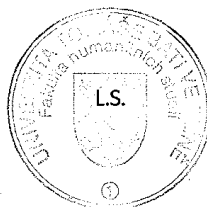
7. prosince 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2017

Ve Zlíně dne 7. prosince 2016

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25. 4. 2017

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

⁽¹⁾ Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasažuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Bakalářská práce se zabývá rodinou jako základní jednotkou státu. Hlavním záměrem je čtenáře seznámit s historickým vývojem rodiny jako institucí, se současnými pohledy na manželství zaměřené především v souvislosti na mladé dospělé a rodinu a rovněž s alternativními typy partnerského soužití. Poslední kapitola teoretické části je věnovaná mužské a ženské roli v partnerském i rodinném vztahu.

Praktická část je tvořena dotazníkovým šetřením, které zjišťuje názor mladých dospělých na zmiňované znaky současné rodiny. Jsou-li stále plně platné, nebo již došlo k další proměně rodiny v naší společnosti

Klíčová slova:

Rodina, manželství, historie rodiny, funkce rodiny, znaky rodiny, mladí dospělí, mužská a ženská role

ABSTRAKT

This bachelor thesis deals with a family as a fundamental unit of state. Main purpose of this work is to apprise reader with historical evolution of the family as an institution, to represent contemporary views on marriage which are mainly focused on young adults and alternative types of family cohabitation. The last chapter of theoretical part is dedicated to male and female role in family relationship.

The practical part of this work is based on questionnaire, which is dealing with opinion of young adults about present-day values of family.

Key words:

family, marriage, family history, function of the family, values of family, young adults, male and female role in the family

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Haně Včelařové za její ochotu, čas, odborné vedení a přínosné konzultace.

Motto:

„Manželství samo o sobě není ani dobré, ani špatné. Úspěch i nezdár je jedině ve vás.“

André Maurois

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 HISTORICKÝ KONTEXT	12
1.1 RODINA V PRVOBYTNĚ POSPOLNÉ SPOLEČNOSTI	12
1.2 RODINA V OTROKÁŘSKÉ SPOLEČNOSTI.....	13
1.3 RODINA VE STŘEDOVĚKU	14
1.4 RODINA V NOVOVĚKU	15
1.5 RODINA V 19. – 20. STOLETÍ.....	16
2 AKTUÁLNÍ PROMĚNY RODINY	18
2.1 VZNIK RODINY, JEJÍ FUNKCE A ZNAKY	20
2.2 FUNKCE A ZNAKY RODINY.....	21
2.3 SOUČASNÉ ZMĚNY V RODINĚ.....	24
2.4 MLADÁ DOSPĚLOST.....	25
2.4.1 Partnerství v mladém věku	26
2.4.2 Manželství v mladém věku	29
2.5 ALTERNATIVY MANŽELSTVÍ.....	30
2.5.1 Život bez trvalého partnera	30
2.5.2 Volné soužití	31
3 HODNOTA DÍTĚTE V RODINĚ	33
3.1 BÝT ČI NEBÝT RODIČEM	33
3.1.1 Hodnota dítěte v rodině.....	34
3.1.2 Proč nemít děti	36
3.1.2.1 Nedobrovolná neplodnost.....	37
3.2 ROLE V RODINĚ	38
3.2.1 Mužská role.....	39
3.2.2 Ženská role	39
3.2.3 Role otce v rodině	39
3.2.4 Role matky v rodině	40
3.3 POMOC STÁTU RODINĚ S DĚTMI.....	40
4 SHRUTÍ TEORETICKÉ PRÁCE	43
II PRAKTICKÁ ČÁST	44
5 METODOLOGIE VÝZKUMU	45
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, VÝZKUMNÉ OTÁZKY, HYPOTÉZY	45
5.2 TECHNIKA VÝZKUMU A SBĚRY DAT.....	46
5.2.1 Návrh	46
5.3 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	47
5.4 ANALÝZY ZÍSKANÝCH DAT Z VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	47
5.5 HYPOTÉZY.....	60
6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	62
7 DISKUZE	64
8 SHRUTÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	66

ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	70
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	73
SEZNAM TABULEK.....	74
SEZNAM PŘÍLOH.....	75

ÚVOD

Rodina – náš start i cíl. O rodině by mohl povídat každý z nás, pro nikoho to není neznámý pojem. Z rodiny jsme vzešli a další si sami vytváříme. Rodina se zkoumá z různých úhlů. Vymezuje nám ji právo, sociologie, pedagogika, psychologie atd. Rodina se mění, vyvíjí, přizpůsobuje se proměnám společnosti, ale pořád je pro člověka nejdůležitější sociální institucí. Proto se jí věnuje tolik pozornosti, proto se jí věnuje i tato práce.

Psát o všem, co se týká rodiny, vznikl by nekončící elaborát, při čemž by hrozilo, že se autor a posléze i čtenář ztratí v nekonečném množství informací. Věnovat se budeme tedy současným mladým dospělým, jejich přístupu k uzavírání manželství a především utváření rodin. Proč vlastně utváříme rodiny? Měnily se postupem času naše důvody, proč mít děti? Jsou stejné dodnes? Ne jenom zmíněné otázky se pokusíme zodpovědět v následujících kapitolách.

Proč se v rámci sociální pedagogiky vlastně rodinou zabýváme? Kraus hovoří o sociální pedagogice jako „o vědním oboru transdisciplinární povahy, který se zaměřuje na roli prostředí ve výchově, a to nejen v souvislosti s problémy rizikových, potenciálně deviantně jednajících, ohrožených a nějak znevýhodněných skupin, ale v souvislosti s celou populací. Sociální pedagogika by měla podle této koncepce vytvářet soulad mezi potřebami jedinců a společností, tj. přispívat k optimálnímu způsobu života v dané době a v daných společenských podmínkách. (Kraus, 2014, s. 43). Rodina je primární výchovné prostředí, ve kterém se člověk jako dítě nachází. Sociální pedagogika by měla znát přístup mladých dospělých k otázkám týkajících se uzavírání manželství a zakládání rodiny, aby vhodně mohla reagovat jak na potřeby jedinců, tak i společnosti. To, co dříve bylo zavrhováno, může dnes být přirozenou součástí života a sociální pedagogové s tím musí počítat – například záměrná bezdětnost.

Seznámíme se tedy s rodinou od časů dávno minulých až po současnost. Zaměříme se na rodinu dneška a nastíníme si proměny v rolích muže a ženy.

Po teoretické části, kterou jsme si právě vymezili. Bude následovat praktická část výzkumu. Dotazníkovým šetřením zjistíme názory mladých dospělých na současnou proměnu rodiny. Blíží se manželství k svému zániku? Touží mladí dospělí po dětech a případně v jakém věku? Co je po ně větší hodnota – dítě nebo kariéra?

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORICKÝ KONTEXT

Kdy rodina vznikla? Jak hluboko v rámci historie budeme muset jít, než na instituci člověku nejbližší narazíme? Obecně je známo, že člověk je tvor společenský. Na rozdíl od zvířat jsme jako jednotlivci slabí. Chybí nám drápy či ostré zuby na obranu proti jiným živočichům. Nemáme srst chránící nás proti nepřízni počasí. Naše děti jsou dlouho dobu bezbranné a závislé na svých rodičích. Tudíž není divu, že v rámci hledání odpovědí týkajících se vzniku rodiny, se musíme vydat až do společnosti prvobytně pospolné.

Sice zde neexistovaly rodiny v daném slova smyslu, ale byly zde určité skupiny pravěkých lidí, které naplňovaly určité funkce a tyto funkce se později přenesly i na instituci rodiny. Můžeme snad říci, že vlivem vývoje se zmíněné první skupiny lidí modifikovaly v rodinu dnešního typu. Rodina vznikla jako potřeba jednotlivce i dané společnosti. „Charakter výrobních vztahů každé společnosti má určující význam i pro utváření manželství a rodiny. Manželství a rodina se mění, když se mění výrobní poměry, a všechny hluboké změny v materiálním životě společnosti odrážejí se dříve nebo později také v jejich struktuře a funkcích.“ (Klabouch, 1962, str. 9)

1.1 Rodina v prvobytně pospolné společnosti

O životě lidí z prvobytně pospolné společnosti existuje jen velmi málo informací. Jaký byl přechod od zvířecího stavu ke stavu lidskému. O tom jak první lidé žili a jak plnili funkce, jež později převzala rodina, se neví. Předpokládá se, že tito lidé až po člověka neandrtálského žili v *hordách* (*prvotních stádech*). Tato uskupení se od zvířecích lišila například nástroji usnadňujících práci, článkovanou řečí, využíváním ohně. Sexuální vztahy však nebyly pravděpodobně nijak uspořádány. Jednalo se o promiskuitní skupiny, kde mužem a ženou byli i bratr se sestrou nebo rodiče s dětmi. (Klabouch, 1962, str. 11 – 12)

Postupem času člověk neandrtálský mizí a objevuje se člověk téhož druhu, jako jsme my – homo sapiens. Změna životního stylu (například zdokonalení loveckých nástrojů) vedla i ke změně organizace lidí. Z hord se utvářejí *rody*. Zde již dochází ke značné diferenciaci. Dělíla se práce podle fyziologických dispozic (stáří, pohlaví) a vzniklo tzv. *skupinové manželství*. Sexuální styk nebyl vzájemně mezi všemi členy skupiny, ale pouze s určitými členy (pravděpodobně v rámci jedné generace). O zbylé funkce (péče o děti, udržování ohně, příprava jídla...) se staral celý rod. Jednalo se o vztahy *endogamní*, tedy takové, kdy se sňatky uzavíraly pouze v rámci jednoho rodu.

Vlivem především omezenosti přírodních zdrojů a lovišť došlo k rozpadu velkých rodů na menší a manželství endogamní bylo nahrazeno manželstvím *exogamním*. Manželé již nebyli příslušníci stejné skupiny. Muž opouštěl svou skupinu a uzavíral sňatek se ženou jiného rodu. (Klabouch, 1962, str. 12 – 14)

1.2 Rodina v otrokářské společnosti

K vývoji rodiny v antickém období nemáme také mnoho písemných materiálů, tudíž musíme vycházet z nepřiliš důvěryhodných zdrojů citátů antických spisovatelů. V tomto období se ve společnosti objevuje ve velkém rozsahu otrokářství. Většina otroků však byla vyloučena z reprodukčního procesu, mohli jen zřídka uzavřít sňatek a založit rodinu. Svobodní občané měli možnost utvářet manželství a mít děti, ale ve většině případů nebyl zájem o široké rodiny, protože rodiny chtěli svým potomkům předat dědictví a pokud možno ho co nejméně dělit. Dalším důvodem je to, že zámožní lidé si levně kupovali otroky a tito jim zajišťovali práci, kterou by mohlo vykonávat potomstvo. (Horská, 1990, 38-42) „Řecké manželství bylo sice monogamní, ale rozlučitelné, a to snáze ze strany muže než ženy. Bezdětným ženatým mužům byl k zajištění dědiců povolen konkubinát, ve vysoké athénské společnosti hrály velkou úlohu kurtizány, sexuální styk mimo manželství byl běžný a tolerovaný, stejně jako homosexualita. Účelem manželství bylo především opatřit si zákonné dědice, kteří by byli svým rodičům oporou ve stáří. Příliš velký počet dětí byl považován za neštěstí než za požehnání.“ (Horská, 1990. str. 42)

Z této doby má první zmínky užívání různé antikoncepce, otázkou je, jak moc byla účinná, protože se kromě různých vývarů používali i amulety. Další možností, jak si mohla rodina zachovat nízký počet dětí, byly potraty a odkládání neuživých a „přebytečných“ dětí. Přičemž si rodiny nechávali převážně kluky, což je jeden z nepřímých důvodů úpadku antické kultury. Dalším prvkem, se kterým se setkáváme v antické kultuře, je péče dětí o své staré rodiče. Toto jim bylo v Řecku dokonce nařízeno zákonem, který je připisován Solónovi. Za porušení tohoto zákona hrozilo vězení. (Horská, 1990, 42-46) V antickém Římě byl podobný vývoj jako v Řecku, pouze populační vývoj byl více předmětem státu. Vznikl zde sňatkový zákon, který stanovil minimální věk pro sňatek dívek na 12 let. Toto bylo doloženo i zkoumáním náhrobků, že docházelo k uzavírání manželství již před pubertou. Průměrný věk, kdy však ženy uzavíraly manželství, se odhaduje na 18 let a u mužů na 26 let. Při rozpadu římské říše to je na přelomu 4. a 5. stol. n. l. dochází ke křesťanskému rozmachu. Křesťanství není záležitostí jen chudých, ale stává se státní záležitostí a velký vliv má

na jeho fungování a také na pohled na rodinu. Dochází ke vzniku křesťanské manželské doktríny. Tato odsuzuje doposavad tolerované cizoložství, homosexualitu a oslavuje pohlavní zdrženlivost, panictví a vdovství. Doktrína v průběhu 5. stol. procházela vývojovým stádiem, kdy jednu dobu byla více ctěna zdrženlivost, poté zase se k rodině přihlíželo jako prostředku k plození další generace. „Definitivní zpracování křesťanské manželské doktríny pak bylo dílem sv. Augustína. V jeho pojetí je manželství prostředkem k rození a výchově dětí, nových údů Kristových, má posvátný charakter, a proto je nerozlučitelné. Poskytuje manželům dar věrnosti, zahrnující jak zdržení se mimomanželských styků, tak i placení manželského dluhu.“ (Horská, 1990, str. 54)

1.3 Rodina ve středověku

V Evropě se po rozpadu římské říše začíná budovat nový společenský systém, který je nazýván feudalismus. Tento postupně ovlivňuje i názor rodinu a manželství. Dochází k postupnému přechodu z mnohoženství na monogamickou společnost. „S postupujícím rozkladem prvotně pospolných vztahů, se vznikáním tříd a soukromého vlastnictví posilují se patriarchální prvky rodinného zřízení, a vytváří se diference u různých rodících se společenských tříd; u vládnoucí vrstvy, z níž se rodí třída feudální, převládá ještě v 6. – 7. stol. patriarchální velkorodina s mnohoženstvím a sexuální nezávazností mužů, zatímco se utužuje povinnost věrnosti žen.“ (Klabouch, 1962, str. 57) Zatímco poddaní žijí již v monogamním manželství. S postupným rozvojem katolické církve dochází právě k tlaku na společnost, aby upustila od svých radovánek a žila dle božích přikázání. Proto není divu, že dochází k třenicím mezi církví a světským světem. Církev má mnoho mučedníků, kteří musí utíkat ze svých zemí, protože hlásají, aby muž měl jen jednu ženu, zákaz zapuzování manželek, zdržení se mimomanželských radovánek apod. Největší vliv církve na rodinu a utváření manželství nastává koncem 12. století. Vzniká křesťanské kanonické právo. Jedná se o soubor pravidel (kánonů) platných v určité křesťanské (katolické, pravoslavné či anglikánské) církvi. Zde se zavádí v roce 1215 ohlášky, dochází k rozdělení zásnub a samotného manželství, dále upravuje způsob rozvodů, dle kanonického práva mohlo dojít pouze ke zrušení manželského společenství, tedy že manželé žili odděleně. Manželství formálně nadále přetrvávalo a nemohlo dojít k uzavření nového sňatku. Postupně sama církev nerespektuje život podle boha a své zákony formuje, tak aby mohla vybírat od lidí co nejvíce peněz, za které vedla nezřízený život. Ve 14. století k obrovskému rozmachu prostituce a nezávaznému životu zejména vyšších vrstev. Proto vznikají různé reform-

ní hnutí. Čeští reformátoři vyzdvihovali hodnotu čistoty ve vztazích mezi mužem a ženou, vyzdvihují mravní vážnost mezi manželi a chtěli přísné trestání hříchů. (Klabouch, 1962, str. 74-76) Více než rodinný život je ceněn celibát a život v kláštorech. Manželství mělo sloužit pouze jako prostředek k plození dětí. Reformní husitské hnutí, poukazuje na to, že církev hlásá čistotu a přitom její kněží vedli nezřízený život i sexuální. Husité se snaží nápravou církve k nápravě celé společnosti, protože ve středověku se tolerovalo cizoložství, následky takového jednání byly vždy problémy žen. Nejvýznamnější postavou je Jan Hus, který se manželství a rodině hodně věnoval. Tento považoval manželství za normální a věc člověku vlastní. Dalším cílem bylo, aby rodiny své děti vychovávaly, dle božích přikázání. Třetím vážným kritériem a podmínkou pro dobré manželství byla svobodná volba partnera. „Nevěru a tolik pranýřované smilstvo chápe Hus zároveň jako hříchy, které škodí i v řádně uzavřeném manželství, protože působí nejistotu a ohrožují pevnost svazku, „překáží plození“ a odporují dobru potomstva“. (Šubrtová, 2006, str. 33)

1.4 Rodina v novověku

K vývoji rodiny v 16. až 18. století není také moc písemného materiálu. Kdy se muži ženi-li, ženy vdávaly a kolik měli dětí, historikové přichází zkoumání dostupných materiálů z farních matrik. Vývoj rodiny a počet dětí, které vychovávaly, byl do značné míry ovlivněn dobou, protože v 16. až 18. století proběhlo několik válek a různých epidemií, proto byla vysoká úmrtnost i novorozeňat. Z historických záznamů vyplývá, že v druhé polovině 18. stol. se z 10 narozených dětí dožilo věku desíti let pouze 6 dětí. (Horská, 1990, str. 298 – 299). „Téměř bez rozdílu hmotné situace rodiny tehdy platilo, že každá radostná událost v životě ženy byla provázena stínem dětské rakvičky.“ (Horská, 1990, str. 299) Ve stejném období v různých evropských zemích dokonce i v různých krajích byla porodnost ovlivněna zdravotními a citovými riziky. Ze statistik vesnice Břevnov u Prahy vyplývá, že provdané břevnovské ženy v první polovině 18. století rodily více než méně, protože mívali mezi jednotlivými porody kratší mezi porodní intervaly, což nasvědčuje tomu, že v plodném období svého života dokázaly na svět přivést více dětí. Toto potvrzují i údaje z vesnice Zablátí v třeboňském panství, které ukazují podobné hodnoty jako v Břevnově, že mezi porodní období bylo asi 26, 7 měsíců. (Horská, 1990, str. 299-300) Pro českou společnost platilo, že měla nižší průměrný věk při vstupu do manželství než v západní Evropě, ale vyšší že tomu bylo v Evropě východní. Rozdíl byl také v tom, zda se jednalo o manželství na venkově nebo ve městě. „Obecně se dá pro západní a střední Evropu říci, že

v měšťanském prostředí byly hodnoty průměrného sňatkového věku vyšší než v prostředí selském.“(Horský, 1997, str. 61)

Velký vliv na utváření rodin bylo také to, zda se jednalo o rodinu měšťskou nebo vesnickou. Bohatší rodiny, které žily většinou ve městech, své děti měly spíše jako dědice, kdy hlavně prvorozený měl právo na majetek a založení rodiny. Ostatní děti žily vedle něj v chudých poměrech, nebo byly posílány na venkov, kde byly vychovávány. Na venkově vznikaly složené rodinné domácnosti. To znamená, že pod jednou střechou žilo více manželských párů. „Podílí se na tom především ty domácnosti, ve kterých je druhý manželský pár většinou v podružném postavení o generaci mladšího hospodáře.“ (Horský, 1997, str. 55) Nový hospodář dostává grunt, do svého opatrovnictví většinou, ještě před smrtí hospodáře, který odchází a svůj život dožívá na výměnku. Z toho vyplývá, že lidé vstupovali do manželství dříve, než měli vlastní hospodářství. V dané době na českém venkově platil princip jedno nástupnictví, tedy, že na statku zůstal většinou nejstarší syn, který vedl domácnost, a ostatní dědicové dostali ideální finanční díl a odcházeli zakládat vlastní statky. Byl zde tedy podobný způsob jako v západní Evropě, že nedocházelo k dělbě usedlosti a byl zde princip jedno nástupnictví. (Horský, 1997, str. 58-59)

Dalším faktorem, který ovlivňoval chod rodiny, byla církev, která silně odsuzovala nemanželské děti, což byl problém také hlavně ve městech. „Z malého počtu farností v Čechách, v nichž máme nemanželskou porodnost v druhé polovině 18. století, vyplývá, že zatímco vesnického obyvatelstva podíl nemanželských porodů na celkovém počtu narozených dětí nebyl více než 2 či 3 procenta, v Plzni byl v letech 1750 až 1799 téměř desetiprocentní.“ (Horská, 1990, str. 308)

1.5 Rodina v 19. – 20. století

V 19. století je vývoj rodiny ovlivněn změnami ve společnosti. Zejména pak rozvojem průmyslu a stěhování rodin za prací do měst. Průmysl a měšťský styl tvoří nový tradiční obraz rodiny. „Nedělitelná pravomoc otce, který rozhodoval o dědici rodinného majetku, je oslabena tam, kde už není co rozdělovat potomkům. Děti brzy opouštějí rodné hnízdo, aniž by se tam kdy vracely.“ (Horská, 1990, str. 384)

Rodiče dětem poskytují jen to nejnutnější, proto děti z domu odchází a žijí si vlastním životem. Klíčovou roli v rodině měly ženy. Venkovská žena neměla na starosti jen chod domácnosti, ale i práce na dvoře a polích. Učily dcery, snachy a služky tradičním ženským pracím jako byly např. předání lnu, vaření, chovu drůbeže. Tyto své zkušenosti předávaly

zase o generaci dál. Venkovské ženy mezi sebou udržovaly i tradice pomoci po porodu, v nemoci nebo v různých neštěstích. „Nejen na Moravě, ale i v Čechách až do počátku 20. století platila povinnost alespoň pro nejbližší příbuzné a sousedky přinášet výživnou polévku, maso a pečivo nebo i jiné potraviny ženě po porodu, pokud ležela „v koutě“. “ (Hor-ská, 1990, str. 388) Velkou změnou bylo pro venkovskou ženu přestěhování do měst. Tyto byly zvyklé se starat o výživu rodiny, ale městské prostředí nebylo k tomu stvořeno, proto se ženy jen těžko stávaly dobrými matkami, hospodyněmi a spoluživatelkami.

2 AKTUÁLNÍ PROMĚNY RODINY

V předcházející kapitole jsme se dověděli, jak se rodina jako instituce vyvíjela v čase. Pomyslně jsme se prošli cestou od dob prvobytně pospolné společnosti po současnost. Co však znamená slovo „rodina“ dnes? Jaké jsou její znaky, funkce?

Neexistuje jednoznačná definice rodiny. Možná je to tím, že se neustále proměňuje. Možná tím, že je tvořena vždy jedinečnými lidmi a možná proto, že na ni odborníci nahlíží z různých úhlů pohledu. Rodinou se zabývá sociologie, různá odvětví psychologie, pedagogika atd. Uveďme si tedy pár definic, které se nám pokusí termín „rodina“ přiblížit.

Ve velkém sociologickém slovníku můžeme najít následující definici rodiny – „obecně původní a nejdůležitější spol. skupina a instituce, která je zákl. článkem soc. struktury i zákl. ekon. jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biol. druhu a výchova, resp. socializace potomstva, ale i přenos kult. vzorů a zachování kontinuity kult. vývoje.“ (Linhart, J., Petrušek, M., Vodáková, A., Maříková, Hana. 1996, str. 940)

„Rodina je svazek muže a ženy a jejich svobodných dětí založená na biologickém základě, který je charakterizován rysem trvalého soužití. Je tedy institucí zajišťující především trvání lidského rodu. Tato funkce rodiny, tj. funkce reprodukční, je historicky nejstarší. Plněním reprodukční funkce dochází i k regulaci příbuzenství. Rodina však nezajišťuje trvání lidského rodu pouze tím, že ze sexuálního soužití muže a ženy se narodí děti, ale že dále vytváří ekonomické podmínky pro obživu a výchovu dětí a je hlavním místem pro socializaci jedince. Plní tedy funkci ekonomickou, výchovnou, socializační. Tyto funkce plní rodina nejen vůči svým členům, ale plní je současně vůči celé společnosti.“ (Radvanová, 1978, str. 7)

„Rodina je unikátní a nenahraditelnou institucí proto, že nejlepším možným způsobem spojuje specifické a univerzální. Bez osobního, vysoce angažovaného zaujetí rodičů na osudu dětí by se děti vychovat nedaly. Stálá přítomnost vysoce citově angažovaných rodičů je dnes považována za nepostradatelnou podmínku zdravého duševního i tělesného vývoje dítěte. Další takovou podmínkou je bezpečí domova jako stabilního a chráněného prostředí. Obojí může dítěti poskytnout jen rodina, a to nezastupitelně.“ (Matoušek, 1997, str. 9)

Zdeněk Matějček v rámci psychologického poradenství vnímá rodinu jako systém. Tento systém však nemůžeme poznávat skrze poznání jednotlivých jeho částí. Lidé v rodině podle něj nežijí sami za sebe, ale ve vzájemných interakcích a vztazích, utváří vztahovou síť. Jedná se o velmi složitý systém, neboť je tvořen subsystemy (např. generační příslušnost,

mocenské postavení v rodině, pohlaví). Přirozenými subsystemy jsou tedy děti, nebo prarodiče. Mohou jimi být i matka s dcerou, otec se synem, rodič s postiženým dítětem, matka se svou matkou v koalici proti všem atd. Rodina nežije ani ve vzduchoprázdnu. Rodina je součástí širšího společenského systému (mezosystému), k němuž se řadí příbuzenstvo, sousedé, přátelé a ostatní lidé, kteří rodinu obklopují. Jejich vliv je nesmírný. Rodině pomáhají, chrání ji, ulevují, ale naopak ji mohou rušit či zatěžovat. Rodina je zapojena i do širokého systému vnějších vztahů (exosystémy) – školy, zaměstnavatelé, služby, poradny, soudy, orgány sociální péče apod. a i tu nejmenší rodinu ovlivňuje makrosystém – celková společnost. (Matějček, 1992, str. 34 – 35)

Jak nahlíží na rodinu sociální pedagogika? Rodina, přestože má dlouhou historii a prošla si složitým vývojem, je i v dnešním století nepostradatelnou a těžko nahraditelnou institucí. Nedá se zastoupit při předávání hodnot z jedné generace na druhou, jedná se o nejvýznamnější socializační činitel, stojí na počátku rozvoje osobnosti a má možnost ho v rozhodující fázi ovlivnit.

Česká rodina si v posledních desetiletích prošla zajímavým vývojem. Nejen ČR, ale i jiné evropské země, v poválečném období charakterizuje sňatkový boom doprovázený „baby boomem“. Vzhledem k politickým a ekonomickým poměrům znamenala rodina pro člověka hlavní oblast seberealizace. Liberální rozvodová legislativa, nedostatečná sexuální osvěta, uzavírání sňatků v nízkém věku často vedly k rozpadu rodiny.

Dnešní rodina se však posunula zase o něco dál. Tradiční kritéria již přestávají platit. Mluvíme především o institucionálním spojení muže a ženy zákonným manželským svazkem, který již není podmínkou rodinného života. Rodinu se může vymezit jako strukturovaný systém, jehož smyslem, účelem a náplní je vytvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí vhodné pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí. Jedná se o přirozené prostředí, do něhož se člověk rodí, nemůže si jej vybírat, a přejímá to, co mu rodiče připravili. (Kraus, 2008, str. 79 – 80)

Termín rodina je těžké vymezit, jelikož neexistuje jednotná definice, dokonce ani v české legislativě není tento pojem nijak určen. Rodina jako instituce nemá žádná práva ani povinnosti. Rozlišují se však různé typy rodiny. Rodina tvořená rodiči (případně rodičem) a dětmi (dítětem) bývá označována za rodinu *nukleární* (jadernou). Rodina rozšířená o příbuzné (např. prarodiče, tety, strýce apod.) se nazývá *rozšířenou* (velkou) *rodinou*. Rozlišujeme i rodinu podle toho, zda jsme z ní vzešli (jsme v ní dětmi) – *rodina orientační*, nebo ji utváříme (jsme v ní rodiči) – *rodina prokreační*. Další dělení může být například podle

funkčnosti na rodinu *funkční* – plní všechny své funkce, *dysfunkční* – některé funkce nejsou plněny dostatečně, celkový život rodiny, však není zásadně ohrožen, a *afunkční* – neplní své funkce a je ohrožen vývoj dětí. (Kraus, 2008, str. 80)

2.1 Vznik rodiny, její funkce a znaky

Jak rodina vzniká? Přesné vymezení vzniku rodiny v našem právním systému neexistuje. Z definic rodiny z jiných vědeckých odvětví vyplývá, že rodinu tvoří soužití muže, ženy a dítěte/děti. Rodina se však může rozpadnout rozvodem, tedy ukončením manželství. Manželství, i v dnešní době, bývá často prvním krokem k utvoření rodiny, proto se zaměříme i na termíny manželství a rozvod, jako součást rodinného života.

„Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“ (Občanský zákoník, §655)

Předem snoubenci vyplní dotazník, kde se dohodnou na společném příjmení v manželství i příjmení pro dítě/děti, že znají svůj zdravotní stav, že jim nejsou známi žádné důvody, které by jim bránily uzavřít manželství, na což jsou znovu při obřadu tázáni. V naší zemi je obřad buď občanský (před orgánem veřejné moci) nebo církevní (před orgánem oprávněné církve). Obřad je veřejný, slavnostní a nutností jsou dva svědci. Manželství vzniká svobodnou a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, že spolu vstupují do manželství. (§ 656 – 666)

Manželství zaniká smrtí jednoho z manželů, prohlášením za mrtvého jednoho z manželů, nebo rozvodem.

„Manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.

Přesto, že je soužití manželů rozvráceno, nemůže být manželství rozvedeno, byl-li by rozvod v rozporu

a) se zájmem nezletilého dítěte manželů, které nenabylo plné svéprávnosti, který je dán zvláštními důvody, přičemž zájem dítěte na trvání manželství soud zjistí i dotazem u opatrovníka jmenovaného soudem pro řízení o úpravu poměrů k dítěti na dobu po rozvodu, nebo

b) se zájmem manžela, který se na rozvratu porušením manželských povinností převážně nepodílel a kterému by byla rozvodem způsobena zvláště závažná újma s tím, že mimořádně

né okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství, ledaže manželé spolu již nežijí alespoň po dobu tří let.

Mají-li manželé nezletilé dítě, které není plně svéprávné, soud manželství nerozvede, dokud nerozhodne o poměrech dítěte v době po rozvodu manželů.“ (Občanský zákoník, §755)

„Připojí-li se manžel k návrhu na rozvod manželství, který podá druhý z manželů, soud manželství rozvede, aniž zjišťuje příčiny rozvratu manželství, dojde-li k závěru, že shodné tvrzení manželů, pokud se jedná o rozvrat manželství a o záměr dosáhnout rozvodu, je pravdivé a pokud

a) ke dni zahájení řízení o rozvod trvalo manželství nejméně jeden rok a manželé spolu déle než šest měsíců nežijí,

b) manželé, kteří jsou rodiči nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, se dohodli na úpravě poměrů tohoto dítěte pro dobu po rozvodu a soud jejich dohodu schválil,

c) manželé se dohodli na úpravě svých majetkových poměrů, svého bydlení, a popřípadě výživného pro dobu po tomto rozvodu.“ (Občanský zákoník §757)

Česká republika jednoznačně patřila a patří k zemím s vysokou mírou rozvodovosti. Ve skupině 27 zemí EU patří k několika málo státům (s Belgií a Velkou Británií), které se v posledních letech střídavě dělí o první místo v intenzitě rozvodovosti. (Fučík, 2013, str. 29-30)

Každý člověk a děti obzvláště potřebují pocit jistoty, bezpečí a vědomí, že někam patří. Negativní vliv může mít na dítě asi už jen fakt, že rodiče neuzavřeli manželství, což společnost stále považuje za ukázkou ztvrdnutí vztahu. S jistotou však můžeme říci, že narušením právě pocitů jistoty a bezpečí s sebou nese rozvod, který se stal běžnou součástí naší společnosti.

2.2 Funkce a znaky rodiny

V úvodu této kapitoly jsme zmínili typy rodin a jedno dělení bylo podle funkčnosti. Jaké funkce však rodina plní? I zde můžeme najít vícero dělení, ale za základní (Kraus, 2008) se považují funkce: biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomická, ochranná, socializačně-výchovná, relaxační a emocionální.

Biologicko-reprodukční funkce je důležitá jak pro jedince, tak pro celou společnost, která by bez nové generace zanikla. Ač se může zdát, že v této oblasti nedochází ke změnám, není tomu pravda. Hlavně ve vyspělých zemích je dítě vnímáno jako překážka. Mladí lidé

chtějí cestovat, budovat si kariéru, užívat si života bez starostí a dítě je závazek, který od-souvají na později. Stále více partnerů plánuje jedináčka, dokonce přibývá případů, kdy mladí lidé vůbec neuvažují o rodičovství. Naopak souběžně s tím, co jsme si řekli, je dítě pro mnohé rodiny s nižším finančním příjmem luxusem. Počet dětí tedy musí opět velmi zvážit.

V rámci *sociálně-ekonomické funkce* se na rodinu můžeme dívat z dvojího úhlu. Rodina vnímáme jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Členové rodiny se zapojují do výrobní či nevýrobní sféry na základě výkonu určitého povolání a současně je rodina významným spotřebitelem, na kterém je závislý celý ekonomický trh. Největším problémem současné rodiny se stala nezaměstnanost, která uvádí rodiny do hmotné nouze. Můžeme si rovněž všimnout návratu k dřívější podobě rodiny, kde rodina vystupovala jako samostatná ekonomická jednotka.

Členové rodiny se o sebe vzájemně starají. Chrání a pečují o nemocné, bezbranné, nemo-houcí. Ano, mluvíme o *funkci ochranné* (zaopatřovací, pečovatelské), jenž spočívá v zajišťování životních potřeb (biologických, hygienických, zdravotních). Dříve (před ro-kem 1989) přejímal tuto funkci částečně stát – domovy důchodců, léčebny pro dlouhodobě nemocné, ozdravovny, povinné preventivní prohlídky, nemocenské pojištění...), po roce 1990 je rodina opět více nucena o své blízké pečovat – dřívější propouštění pacientů do domácího léčení, větší finanční spoluúčast na léčbě, očkování, preventivní lékařské pro-hlídky včetně zubních již neorganizují školy apod.).

Rodina bývá označována za primární sociální skupinu, která dítě učí přizpůsobovat se ži-votu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování ve společnosti. Hovoříme o *sociali-začně-výchovné funkci*. Děti a mladiství se v rodině připravují na vstup do praktického ži-vota. Dřív než kdy jindy musíme zmínit i působení mladé generace na starší (např. v zacházení s moderní komunikační technologií). Prodlužuje se doba soužití tří generací, proto roste dosah působení dětí a mládeže na rodiče či prarodiče. Někteří soudobí rodiče přesouvání výchovu svých dětí na školu. Očekávají, že učitelé děti ne jen vzdělají, vycho-vají, ale napraví i vlastní výchovné chyby.

Rodina je rovněž prostředím, která má nabízet svým členům prostor pro rekreaci, relaxaci, zábavu. Tyto aktivity jsou důležité pro dospělé, ale pro děti mají samozřejmě význam nej-větší. Plnění této funkce se projevuje například v tom, jak rodina tráví společně svůj volný čas, dovolenou apod.

Zásadní a nezastupitelná *funkce* rodiny je naplnění *emocionálních* potřeb svých členů. Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty. Podstata této funkce se časem nemění, bohužel dochází k poklesu úrovně a kvality. Vlivem rozvodů, dezintegrace, zaneprázdněnosti atd. přibývá rodin, které plní dané požadavky jen s velkými obtížemi nebo téměř vůbec. Narůstá počet citově deprimovaných, nebo i týraných dětí. (Kraus, 2008. str. 81 – 83)

Jak vlastně vypadá současná rodina? K jakým proměnám došlo? Blahoslav Kraus (2008. s. 83 – 86) popisuje osm znaků současné rodiny:

1. Došlo k proměně rolí v rámci rodiny vlivem dlouhodobé demokratizace. Muž ztratil dřívější dominantní postavení, naopak žena nabyla práv a povinností, které dříve náležely pouze muži. Demokratizace se dotkla i role dítěte. Vtah dítě – rodiče je více partnerský. Osoba otce je však stále velmi důležitá. Oba rodiče se ve výchově doplňují a současně se stávají vzorem partnerského vztahu.
2. Rodina se uzavírá před vnějším světem, žije v určité izolovanosti. Jedná se o důsledek oddělování života jednotlivých generací, poklesu sousedských vztahů a také obecné tendence uniknout přemíře podnětů dnešního přetechnizovaného a medializovaného života.
3. Patrné je rovněž zmenšování rodiny. Zvyšuje se počet osob žijících v jednočlenných domácnostech a počet osamocenených žen s dětmi. Spolu s již zmíněnou izolovaností to vede k menší stabilitě rodiny. Jakékoli konflikty či problémy uvnitř rodiny ji vychylují z rovnováhy a mohou vést až k rozvratu rodiny.
4. V posledních letech je patrná atomizace života v rodině jako následek dezintegrace. Skoro ve všech rodinách ubývá společných chvil, kdy se všichni členové rodiny sejdou, povídají si, sdělují si své zážitky, radosti, starosti, hledají společně řešení, podporují se atd. Naopak nyní se jednotliví členové jen potkávají či spolu v různých formách korespondují, nebo spolu nekomunikují vůbec. Manželé mimo rodinný život si vytváří ještě další (například vázaný na vlastní záliby, resp. na intimní život). Děti musí více spoléhat samy na sebe a rovněž žít svůj vlastní život.
5. Na předchozí bod navazuje i značné pracovní vytížení rodičů. Značné časové zaneprázdnění způsobuje vyčerpání, nedostatek relaxace a další ubírání času pro rodinu. Pracovní zátěž rodiče svým dětem často kompenzují materiálními dárky či vysokým kapesným, což se negativně odráží na jejich hodnotovém žebříčku, charakteru (povrchnost, neskromnost, sobeckost...) a může to vést až k deviantnímu chování.

6. Pracovní vytížení v dnešní době není problémem jen jednoho rodiče, ale obou. Stále častěji přibývá dvoukariérových rodin. Vlivem emancipace chtějí dosáhnout pracovních úspěchů i ženy, což může vést i k rozpadu rodiny.
7. Nesmíme opomenout rozvodovost. ČR patří k zemím s nejvyšší rozvodovostí. Rozpadá se prakticky každé druhé manželství. Sice rozvod s sebou nenese již takové společenské stigma jako dříve, ale psychologický dopad na všechny členy zůstává. Chronický stres spojený s „bojem“ rodičů vede mnohdy až k úzkostným stavům dítěte. Důsledky této krize si dítě nese do dalšího života. Vysoká rozvodovost znamená i to, že bývalí partneři utvářejí nové partnerské vztahy a pokud ani tyto vztahy nevycházejí, dítěti se často „rodiče mění“, což opět negativně působí na děti.

Zmíněná hodná je i diferencovanost rodiny podle socioekonomické úrovně. Hodně rodin se nachází v nižších příjmových pásmech. V posledních letech se hodně rodin snaží svou situaci vyřešit půjčkami, čímž se často neúměrně zadluží a hrozí jim sociální exkluze, což se velmi negativně projeví na psychice všech členů rodiny. Děti z těchto rodin bývají vystaveni posměchu až šikaně. V takovýchto rodinách se častěji objevuje deviantní chování. Do těžké finanční situace se však často dostávají mladé rodiny s dětmi.

2.3 Současné změny v rodině

Změna současné rodiny v České republice dochází hlavně po roce 1989. Kdy do české kultury dostávají prvky západní civilizace. Jde hlavně o prvky ze sexuální revoluce, která na západě proběhla někdy v 60. letech 20. století. V té době se na Východě řešila spíše otázka svobody, lidé toužili po svobodě projevu, po náboženské svobodě, možnosti cestování apod. Po roce 1989 přichází do České republiky svoboda, ale s tím i morální úpadek společnosti i rodiny. „Momentálně se Západ a Východ setkávají na křižovatce, pokud jde o rodinné hodnoty, přičemž každý systém vyšel z jiného výchozího bodu. Západní společnost v tomto ohledu možná zašla ještě dál. Diskutuje se o převládajícím sekularismu a ztrátě duchovních a morálních hodnot. To samozřejmě ovlivňuje pojetí tradičních rodin, kdy se jejich účel a smysl ztrácí.“ (2015. Mezinárodní den rodiny 2014: rodina v 21. století: vyhlídky, problémy, řešení: sborník projevů z evropské konference pořádané dne 14. října 2014 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Praha: Ideál. ISBN 978-80-86995-29-8. str. 94). V současné době se rozvíjí teorie, která se snaží zničit samotný základ naší existence, což jsou rozdíly mezi muži a ženami. Jedná o ideologický směr, který se nazývá genderismus. Jedná se smazávání rozdílů mezi mužem a ženou. Tento fenomén vede

k popírání skutečnosti, že lidská bytost se vyskytuje ve dvou modelech - muže nebo ženy. Právě na jejich rozdílech je závislá naše existence. I neurofyziologie potvrzuje rozdíl ve fyziologii a fungování mozku muže a ženy. Každá lidská bytost má otce a matku, kteří by mu měli být vodítkem, jak se stát chlapcem nebo dívkou. Psychologové takový vývoj považují za zásadní pro rozvoj dítěte. (Rodina v 21. století 84-85).

„ Co se stane, pokud ideologie zakoření ve společnosti a popře základní rozdíl mezi mužem a ženou?

1. Destabilizuje identitu muže a ženy a stvoří nestabilní jedince, kteří ztratí poslední jistotu své identity poté, co se vytratilo náboženství, rodina a národ jako určující součásti identity.
 2. Zruší heterosexuální jako normální projev a naplnění sexuální touhy.
 3. Oddělí sexualitu od plodnosti prostřednictvím antikoncepce a potratů.
 4. Jakýkoli druh sexuální aktivity tak bude považován za legitimní a tudíž pod ochranou antidiskriminačních zákonů.
 5. Bude zničen základ, na němž závisí manželství a rodina.
 6. Dojde k poklesu rozmnožování, a tudíž nastane demografická zima.“
- (Mezinárodní den rodiny 2014, 2015, str. 85).

2.4 Mladá dospělost

V naší společnosti není počátek dospělosti nikterak stanoven. Neexistuje, žádná hranice, rituál či mezník, kdy bychom mohli říci: „nyní jsi dospělý“. Jediným faktorem je dosažení právní zletilosti (způsobilosti), tedy většinou od 18. roku života. To však není společností považováno za dostatečný signál pro změnu statusu mladého člověka. Za nejvýznamnější psychické znaky dospělosti bývá považováno: samostatnost, relativní svoboda vlastního rozhodování a chování, zodpovědnost ve vztahu k druhým lidem a zodpovědnost za vlastní rozhodnutí a činy. (Vágnerová, 2007, str.301).

Thorová uvádí, že lidé ve věku 18 – 19 (popřípadě 20) let se nachází v přechodném období, které končí někdy mezi 20-22 rokem života (vývoj každého jedince je individuální). Další období člověka je vstup do dospělosti, který trvá asi 5 let. Poté nastupuje období přechodné stádium třicátníků, toto období trvá zpravidla rovněž 5 let. Následuje období usazení, které končí asi 40. rokem života. V tomto věku již končí mladá dospělost a začíná střední dospělost. (Thorová, 2015, str. 435-436)

Mladá dospělost je „vymezena“ obdobím od 20 do 35 let. Dosažením dospělosti signalizuje ochota přijmout a zvládnout určité vývojové úkoly:

- profesní roli,
- stabilní partnerství,
- rodičovství.

Dospělost však nemusí být pro dvacetiletého jednoznačně atraktivní. Postoj k vlastní dospělosti může v člověku vyvolávat ambivalentní pocity. S výhodami totiž přichází i nevýhody:

- Samostatnost a nezávislost (chápány jako pozitiva) jsou spojeny s tlakem společnosti vyžadující přijetí určité definitivní pozice a s ní spojených závazků – omezení svobody (Už by ses měl usadit. Měl by ses věnovat něčemu pořádnému. apod.).
- Ekonomická samostatnost, možnost volně hospodařit se svými penězi, ale na druhou stranu si dospělý musí svůj příjem nějak obstarat, prostředků nebývá příliš mnoho a je zde opět sociální tlak, který nutí mladého dospělého do rozumných investic (Šetři na dům, výbavu, budoucnost...).
- Svobodná volba přátel a partnerských vztahu a naopak tlak společnosti na uzavření manželství a založení rodiny, které svobodu jedince značným způsobem omezí (Už by ses měl oženit.). Závěr tohoto období bývá spojen s určitým bilancováním (většinou kolem 30. roku života). Člověk přijal určité role a nyní zvažuje, jak je s nimi spokojený. Zda jej naplňují a uspokojují, aby mohl tvořit další životní plány, což může být impulzem ke změně. (Vágnerová, 2007, str. 305 - 306).

2.4.1 Partnerství v mladé dospělosti

Jak již bylo zmíněno, oblast vztahů v této době prochází významnou změnou. E. H. Erikson vidí hlavní úkol období mladé dospělosti v dosažení intimity. Přejíždí se od povrchních vrstevnických vztahů ke kvalitnímu trvalému monogamnímu vztahu, který je naplněný fyzickou i duševní blízkostí. Může jít i o přátelství, ale většinou se jedná o heterosexuální milostný vztah, který mnohdy vyústí v manželství. Prožitek intimity s jinou osobou vytváří v každém určitou zkušenost, která se v dospělosti odráží v dalších vztazích s jinými lidmi. Dosažení intimity se rovněž odráží v rozvoji vlastní identity. Člověk, který si vybuduje stabilní identitu, je jistější a vyrovnanější. Potom dovede navázat takový vztah, v němž se vzdá části své samostatné identity ve prospěch toho druhého. Partnerský vztah se stává rovněž obranou proti samotě, která by mohla vzniknout důsledkem postupně promě-

ny vrstevnické skupiny. Člověk, který není schopen zralého dyadického vztahu, se ocitá v izolaci. Znaky intimity v partnerském vztahu:

- sdílení přítomnosti (potřeba častého kontaktu, tělesná i duševní blízkost);
- potřeba otevřenosti (touha nechat se poznat a naopak chtít poznat druhého);
- vzájemná důvěra a respekt;
- výlučnost (intimita je záležitostí jen těch dvou);
- sdílení budoucnosti (společné plány a sny). (Vágnerová, 2007, str. 326 – 327).

„Podle naší mravně-kulturní tradice se má oduševnělá erotika zrale spojit se sexualitou v monogamní manželské nebo k manželství směřující lásce. Polygamní stádium patří podle této tradice k nezralosti dospívajících.“ (Říčan, 2014, str. 239). Vymezení milostné intimity v silném psychologickém smyslu:

- Tělesná a duševní něha, která není ničím omezována (strachem, ostychem, stydlivostí, konvencemi...). Pozitivně je hodnocena až dětinská závislost a infantilnost především v erotické hře.
- Sebeotevření, přání dát se poznat ve svých silných i slabých stránkách.
- Důvěra bez výhrad.
- Vzájemná úcta a respekt. Nutností je respektovat i partnerovu svobodu, jeho vlastní životní cestu, která se může a nemusí rozcházet s naší.
- Pravdivé poznání partnera a milovat jej i s jeho chybami, což neznamená milovat jeho chyby nebo je „nevidět“.
- Pravdivé poznání vlastních citů k partnerovi. V opravdové intimitě jsme otevřeni k tomu, co prožíváme v daném okamžiku (i negativní pocity, např. se zlobíme, nudíme se...). Láska není něco, co můžeme v každém okamžiku v sobě bezpečně najít.
- Vzájemný vztah je společným dílem. Partneři mají společné záměry, plány, sdílí budoucnost. Závazek věrnosti není přítěží, není vnějším, nýbrž vyplývá z povahy žitého vztahu.
- Vztah nemůže být jen neustále smrtelně vážný, snese odlehčení. Důležitý je i smysl pro humor, hravost a tvořivost.

- Objektivně vzato můžeme vědět, že náš partner není v žádném směru výjimečný, ale v jedinečném prostoru intimního vztahu jsme však vždy znovu překvapeni tím, co objevujeme, co se v našem vztahu děje.

- Výlučnost – intimita mezi mužem a ženou je možná pouze mezi nimi dvěma. (Říčan, 2014, str. 240 – 241).

Partnerský vztah v období mladé dospělosti obvykle prochází dvěma fázemi – fáze romantické lásky je střídáno fází realistického vztahu. Romantická láska, kdy jedinci považují svůj vztah za výjimečný, bývá naplněn rozporem. Jedinci nemohou mít úplně stejné potřeby a představy, k tomu se ještě dobře neznají, nemají společné zkušenosti, zážitky, což vede ke zklamání (a vina se přičítá tomu druhému). Na druhou stranu v této fázi nechce nikdo nic měnit. Vztah je pro ně něco jedinečného a poskytuje oběma potřebné uspokojení. Postupně se však přechází do druhé fáze, která je naplněna napětím a deziluzí. Pokud vztah tohle těžší období vydrží, stává se stabilnějším a realističtější. Vzrůstá skutečná intimita vztahu. Je sice méně vzrušující, ale mnohem stabilnější. Pevného vztahu jsou schopni jen partneři dostatečně zralí, jež se vyrovnají s uvolněním vztahu a zmenšením vzájemné závislosti, vystřízliví z pocitu ideální lásky. (Vágnerová, 2007, str. 328-329). „Zamilovanost je jednou z nejkrásnějších kapitol našeho erotického života ..., ale správná předmanželská láska se může vyvinout i bez ní a zamilovanost ji nemůže nahradit. ... Jsou však i lidé schopní se zamilovat se, ale neschopní milovat... Na druhé straně se vřelá a hluboká předmanželská láska může vyvinout z dlouhodobého kamarádství nebo přátelství bez bouřlivého stádia zamilovanosti; přesto bývá výborným citovým základem manželství.“ (Říčan, 2014, str. 251) Partnerský vztah (ten trvalý a výlučný) se dotýká většiny základních psychických potřeb:

- potřeba orientace a učení, nové zkušenosti (rozvíjí komunikační dovednosti, sociální kompetence, empatie, nové zkušenosti v oblasti sebehodnocení...),
- potřeba citové jistoty,
- potřeba seberealizace (sebepotvrzení, důkaz kvality jedince – partnerův obdiv, potvrzení normality jedince – naplnění očekávání společnosti, apod.),
- potřeba otevřené budoucnosti (společné plány). Trvalost vztahu ovlivňuje i volba partnera, která probíhá hned na začátku. Faktory ovlivňující danou volbu jsou různé (např. sebehodnocení, zkušenost z dětství – rodiče, zkušenost z předešlých vztahů, vlastnosti, které

nám imponují při seznámení, ale nejsou vhodné do budoucna atd.). (Vágnerová, 2007, str. 330 – 332)

2.4.2 Manželství v mladém věku

Manželství, aktuálně existující forma institucionalizace párového vztahu, již sice nemá takovou hodnotu jako dříve, ztratilo svůj původní společenský význam i mnohé funkce, ale stále se jedná o potvrzení kvality tohoto vztahu, jeho výlučnosti. Určitá práva a povinnosti plynoucí z uzavření manželství jsou zakotvena i v právních předpisech. (Vágnerová, 2007, str. 333). Manželství stejně jako partnerství uspokojuje mnohé psychické potřeby, ale manželství navíc nabízí navíc – např. potřeba citové jistoty (partnerství bylo úředně potvrzeno, společným příjmením, bydlištěm je demonstrována jejich sounáležitost, manželství může být ukončeno jen úředně, běžné konflikty jej neohroží...). (Vágnerová, 2007, s. 334) Vstupem do manželství si mladí dospělí vytváří prostor, ve kterém se bude odehrávat velká část jeho života, plnit své životní úkoly, v němž bude pracovat na milostné intimitě, rozvine velké téma rodičovství, budovat domov, kde bude mít útočiště, až jeho život dospěje do stadií převážně ústupových. (Říčan, 2014, str. 245) Dříve byly role muže a ženy v manželství více vymezeny, dnes to závisí více na představách obou manželů, což může vést k rozvoji konfliktů. Postoj partnerů k manželství ovlivňuje zkušenost s manželstvím rodičů a ideál, kterému by se daný jedinec chtěl přiblížit. Problematickým ideálem se stává mýtus „šťastného manželství“, kdy svatba je vyvrcholení lásky a v manželství již žádný konflikt či hádka neexistují. Konflikty, které přicházejí i během společného života, působí na partnery jako krach vztahu, přitom jsou jeho přirozenou součástí. Uzavření manželství s sebou přináší i změnu ostatních sociálních vztahů obou manželů:

- Změna vztahů s původní rodinou – vymežit vzájemný kontakt, stanovit hranice, aby se udrželo soukromí novomanželů.
- Změna vztahů s generační skupinou – ubývá četnost vzájemných kontaktů a mění se i jejich forma vlivem vývoje nové rodiny.

Pro úspěšné zvládnutí problémů v manželství je podstatné hned zpočátku si vymežit:

- soukromí obou partnerů,
- povinnosti a práva obou partnerů,
- určitý společný životní styl,
- určitého sebeomezení (důraz na kooperaci a minimalizaci soupeření),

- proces společné komunikace (otevřeně komunikovat, řešit problémy, uvědomovat si užitečnost kompromisu).

V dnešní době společnost usiluje o symetrii partnerských rolích i v manželství. O rovnoprávnost ve vztahu často usilují i partneři samotní, i když realita bývá trochu jiná. Lpění na naprosté rovnosti zvyšuje riziko konfliktů. V některých složkách musí jeden z manželů vykonávat pouze doplňkovou činnost. K větší diferenciaci mužské a ženské role poté dojde po narození dítěte. (Vágnerová, 2007, str. 336 – 339). „Míra spokojenosti mladých lidí v manželství postupně klesá. Manželství v současnosti přináší stejné povinnosti a omezení, ale na druhé straně má méně výhod. Nepředstavuje už takovou kvalitní změnu v životě páru, jak tomu bylo dřív. Sexuální život není vázán na manželství a ani setrvání ve stavu svobodných nepředstavuje takové sociální stigma jako v minulosti.“ (Vágnerová, 2007, str. 341)

2.5 Alternativy manželství

Jak již bylo zmíněno, postupem času se postoj společnosti značně změnil a na mladého dospělého člověka se již nedívá s despektem. Možná právě proto jsou alternativy manželství u mladých lidí velmi oblíbené. „Roste počet párů žijících v dlouhodobém partnerství, které se rozhodnou do manželství nevstupovat, ale bydlí spolu a společně vychovávají děti.“ (Giddense, 2013, str. 338) O jakých stylech života vlastně mluvíme? Život bez trvalého partnera, nesezdané soužití a soužití osob stejného pohlaví. Homosexuální pár již v dnešní době má umožněno svůj vztah legitimizovat (registrované partnerství), ale nemohou založit rodinu (mít a vychovávat děti). Z tohoto důvodu se více zaměříme na první dvě zmíněné formy. Proč se vlastně brát? Je manželství skutečně pro každého? Někteří lidé by pro svou povahu jen velmi těžko našli vhodného manželského partnera. Při tom však nemluvíme o patologických úchylkách. Tihle lidé bývají často společensky přizpůsobení, jsou užiteční a osobně šťastní. Důvody mohou být různé. Někteří milují své soukromí natolik, že bydlí trvale sami, i když žijí společensky kvalitnější a bohatší život než mnohé manželské páry. Jiní žijí třeba v partnerském soužití, přesto do manželství nevstoupí. (Řičan, 2014, str. 245 – 247)

2.5.1 Život bez trvalého partnera

Manželství či partnerství tvoří značnou část identity člověka. Jedinec, který žije sám, bývá jinak hodnotově orientovaný. Místo než na standartní mezilidské vztahy se zaměřuje na

něco jiného (třeba profesi). Člověk si zachovává svou psychickou a sociální autonomii, ale ve větší míře jej anonymizuje a může vést k určité izolaci. (Vágnerová, 2007, str. 341) Individualismus klade důraz na uspokojení potřeb jednotlivce, na rozvoj vlastní osobnosti a její uplatnění. Rodina je chápána jako přítěž a omezení, než přínos. Výhody života samotného člověka můžeme spatřovat například v jeho volnosti a otevřenosti různým zkušenostem, možnost zaměřit se na preferovaný cíl. A nevýhody? Návyk na určitý životní styl spojený s neochotou jej měnit; ztráta určitých příležitostí, bilancování v pozdějším věku vychází z jiných hodnot, uzavrou se určité možnosti; sociální izolace; zafixování určitých osobnostních vlastností, které brání v jakémkoli soužití. (Vágnerová 2007, str. 342) U mladých dospělých lze rozlišit tři skupiny lidí, kteří žijí sami:

1. Jedinci, kteří si tento životní styl života zvolili, vyhovuje jim a počítají s tím i do budoucna.
2. Jedinci, kteří si tento životní styl zvolili pro období mladé dospělosti, ale považují jej za dočasný. Osoba experimentuje s různými vztahy, věnuje se profesi, budování kariéry, zálibám apod. Partnerský život vlastně jen odkládá na později, ale neodmítá jej.
3. Jedinci, kteří si tento životní styl nevybrali, ale nemají jinou možnost. Se svým způsobem života nejsou spokojeni, ale nejsou schopni jej změnit. Mluvíme o těch, kteří nemají žádného trvalého partnera (a chtěli by), jsou rozvedeni a nového partnera nenašli, někteří handicapovaní, či nestandardní. Žijí izolovaným, osamělým životem. Často trpí malým sebevědomím a mají limitované sociální kompetence. (Vágnerová, 2007, str. 341-342)

2.5.2 Volné soužití

„Nesezdané soužití je definováno společným bydlením a společným hospodařením bez uzavření manželství.“ (Kratochvíl, 2009, str. 143) Člověk má sice potřebu trvalejšího naplněného partnerství, jejíž uspokojení nechce odkládat na později, ale současně nechce ve stávající době dělat závazná rozhodnutí. Na volný svazek se můžeme dívat jako na určitou formu přechodu, respektive přípravy na manželství. Volné soužití nabízí mladým lidem plynulejší a méně stresující adaptaci na společný život, přičemž zůstává zachována možnost volby. V tomto typu vztahu bývají uspokojovány emocionální i sexuální potřeby. Nevýhody takového soužití můžeme spatřovat například v obtížnějším dosažení tak hluboké intimity jako v manželství, protože nezahrnuje tolik sdílených oblastí (má méně společných znaků jak na reálné tak na symbolické úrovni). Negativum tvoří dozajista i nejistota dané situace, kdy partner je vlastně volný a může kdykoli odejít. Obvykle se jedná o stádi-

um přechodné, které vede k rozchodu nebo manželství. Jaká je trvalost volného soužití? Rozpadnout se může vše – manželství i volné soužití. Oproti manželství se však volný svazek ukončuje snáze. Rozchod není vázán na žádný rituální úřední akt. V takovémto svazku se objevují stejné problémy jako u novomanželů – přesycení partnerem, pocit ztráty osobní identity, nadměrná závislost na partnerovi atd. Nutno ještě poznamenat, že z takovýchto svazků se rodí méně dětí. I to symbolizuje, že se jedná pouze o alternativní stádium, které v jednom z dvojice může vzbuzovat pocity nejistoty, jelikož se domnívá, že vztah pro druhého není dostatečně funkční pro založení rodiny. (Vágnerová, 2007, str. 342 – 343)

3 HODNOTA DÍTĚTE V RODINĚ

V této kapitole se zabývám tím, jakou je hodnota dítěte v rodině. Co je příčinou, že lidé chtějí děti nebo naopak nechtějí. Dále se zabývám tím, jak stát podporuje rodiny s dětmi a jaké jsou role muže a ženy v rodině při výchově dětí.

Rodičovství je základní funkcí rodiny. Tímto dochází k zachování naší společnosti. Rodičovství prošlo v devadesátých letech velkou reformou. V 80. letech byla úhrnná plodnost okolo 2 dětí na ženu, tak v devadesátých letech docházelo přejímání prvků, ze západní Evropy, kdy fertilita na přelomu tisíciletí postupně klesla až k číslu 1,13 dítěte na ženu. Toto Hašková připisuje tomu, že se ženy stávají prvorodičkami ve vyšším věku (Hašková, 2009, str. 15-18). V dnešní době je fertilita sice asi 1,5 dítěte na ženu, přičemž aby došlo k zachování populace přirozenou cestou, je zapotřebí, aby toto číslo bylo větší než 2.

Tabulka č. 1: Data ukazující vývoj fertility za období 2001 – 2015

Rok	ČR
2001	1,15
2002	1,17
2003	1,18
2004	1,23
2005	1,28
2006	1,33
2007	1,44
2008	1,50
2009	1,49
2010	1,49
2011	1,43
2012	1,45
2013	1,46
2014	1,53
2015	1,57

(Zdroj: www.czso.cz, cit 20. 1. 2017)

Lidé co tvoří rodiny, můžeme rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou lidé, kteří chtějí mít děti a druhou skupinou jsou lidé, kteří nechtějí nebo nemohou mít děti.

3.1 Být či nebýt rodičem

Děti – smysl života, nebo přítěž? Bez dětí by lidstvo nemohlo existovat, došlo by k jeho vyhynutí. Rozmnožování a péče o potomky jsou základní pudy, které tvoří naši podstatu,

abychom jako lidstvo přežili. Je však nutné, abychom měli potomky všichni? Jsou bezdětné páry divné? Mít děti je otázkou volby nebo povinnosti?

Dříve asi neexistovalo manželství bez dětí, tedy mluvíme-li o manželských párech, které děti mít mohly. Myslím si, že nebylo manželů, kteří by si bezdětnost zvolili dobrovolně. Jelikož ve společnosti neexistovaly žádné sociální jistoty, děti byli jediní, kdo se o staré rodiče postaral.

Kapitola se věnuje právě problematice dětí v rodině. Jakou hodnotu děti v rodině dnes tvoří? Tím, že si pořídíme dítě, stávají se z nás rodiče. Zaměříme se tedy i na role otce a matky, které v průběhu historie prošly svým vývojem. V neposlední řadě má vliv na naše rozhodnutí stát se rodiči situace ve státě. Jaký je vztah našeho státu a rodiny? Rodina je základ státu, proto se zaměříme, jakým způsobem stát mladým rodinám pomáhá.

Lidé tvořící rodiny se mohou rozdělit do dvou skupin:

1. lidé, kteří chtějí mít děti a
2. lidé, kteří nechtějí, nebo nemohou mít děti.

3.1.1 Hodnota dítěte v rodině

Mareš, v knize *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*, vidí touhu lidí po dětech v pěti faktorech. Prvním faktorem je *dítě jako zdroj a předmět převážně pozitivních emocí*. Dítě je považováno za ohromnou příležitost k investici a přijímání příjemných emočních citů.

Druhý faktor navazuje na první – *dítě jako přirozená součást, opora, naplnění života a investice*. Pokud jde o investici, je dítě chápáno jako investice citová a sociální. Existují i výjimky, kdy lidé berou dítě jako finanční investici. Některé ženy, hlavně z ghett, velmi často nezletilé, kalkulují s dítětem jako se zdrojem sociálních dávek. Rodiče neočekávají, že je ve stáří budou děti žít, ale že je ve stáří ochrání před samotou. Podle žen, které se staly matkami, jim mateřství dalo nové hodnoty a smysl života.

Třetím faktorem shledává *dítě jako výraz kontinuity*. Může být označen za metafyzický motiv rodičovství a především mateřství. Jde o touhu překonat skrze dítě svůj lidský úděl a přispět k pokračování života. Tento motiv se probouzí u rodičů, např. po smrti blízké osoby, protože rodičovství přetrvává i po smrti rodiče.

Čtvrtým faktorem – *dítě jako potvrzení vztahů v rodině*. Mateřství se jeví jako způsob včlenění se do lidských vztahů, jako součást složitých životních strategií. Rodičovství má v partnerské dyádě integrační funkci. Oba partnery k sobě těsněji připoutává.

Pátým faktorem je *dítě jako zábava a předmět seberealizace*. Neboť starat se a vychovávat děti je krásné a zábavné. Jednu stranu tvoří příležitost dostávat a osobně se rozvíjet. Na druhé straně je možnost dávat, sdílet s dětmi, co máme a můžeme předat. Jde hlavně o kulturní než ekonomický kapitál. (Mareš, 2008, str. 110 – 112)

Sobotková uvádí také pět důvodů, proč chtějí lidé děti. Jsou jimi:

1. *Rozvoj vztahů*. Mateřství přináší nový, většinou radostný vztah s dítětem. Žena vidí v muži nově otce a muž v ženě matku.
2. *Osobní naplnění*. Pro některé rodiče je rodičovství příležitost k sebevyjádření a osobnímu rozvoji.
3. *Pokračování v rodu*. Pro některé rodiče je to velmi podstatný cit.
4. *Rodičovství je výzva*. Zdroj podmětů a příležitostí jak poznat sebe i druhého, jak by to bez dítěte nešlo.
5. *Rodičovství jako známka dospělosti*. (Sobotková, 2012, str. 157-158).

Vágnerová se staví k rodičovství pozitivně. Podle ní rodičovství významně přispívá k osobnostnímu rozvoji dospělého člověka. Je to výzva, kterou nemusí všichni akceptovat a mohou volit cestu životem bez dětí. Lidé, kteří se rozhodnout pro děti, jsou vedeni motivací. Rozlišuje vnější a vnitřní stimulaci rodičovství.

Vnější stimulace rodičovství, tímto se rozumí, že mladý dospělý člověk, vstoupí do manželství a zplodí děti. Jedná se o standartní sociální normu, jejíž naplnění je odměněno zvýšenou sociální prestiží. Sociální tlak podporuje zakládání rodiny, většinou se tak děje kolem třicátého roku života. Právě věk 30 let je v našich sociokulturních podmínkách považován za mezník rané dospělosti, ale i bezdětnost je akceptována. Přičemž v dnešní době roste tolerance k odkládání rodičovství.

Dalším vnějším stimulantem je podle Vágnerové zkušenost z dětství. Základem je vnímání svého dětství a vnímání zátěže mateřské a otcovské role rodiči. Zkušenosti z dětství se dělí na pozitivní a negativní vzor. Pozitivní vzor lze použít bez podstatné změny a posiluje ochotu mít děti. Pokud byl rodičovský vzor hodnocen negativně, stimulant utvářet rodičovství je spíše odmítavý a nejistý. Na druhé straně může utvoření rodiny zmírnit negativní zážitky z vlastního dětství.

K vnitřní stimulaci rodičovství dále Vágnerová řadí biologickou a psychickou potřebu. Vrozenou biologickou potřebou je zplodit potomstvo. Jedná se o pudovou záležitost, která se u jedinců liší její mírou. Někdy se tato potřeba nemusí projevovat přímo. Např. kontakt jedince s malými dětmi u většiny posiluje ochotu mít vlastní děti.

Mezi psychické potřeby se řadí:

1. potřeba nových podmětů; dítě přináší oživení vztahu, poskytuje rodičům nové zážitky a zkušenosti. Na druhé straně je omezuje v dalších činnostech a už se nemohou svobodně rozhodovat, co budou dělat.
2. potřeba citové vazby; dítě je vděčným objektem citových vztahů. Přijímá city a opětuje je rodičům.
3. potřeba seberealizace; rodičovská role je nepochybným důkazem dospělosti. Společenské postavení matky je vyšší než postavení bezdětné ženy. Ploditelská činnost má velký význam v některých oblastech, např. na venkově.
4. potřeba otevřené budoucnosti; dítě je pokračovatelem rodu, jejich hodnot a tradic (Vágnerová, 2007, str. 109-112).

3.1.2 Proč nemít děti

V dnešní době existuje stále více dospělých, kteří děti nechtějí, případně jich neplánují mít víc než dvě. Jaký mají k tomu důvod? V předcházející části jsme se zabývali pozitivními důvody, proč mít děti. Každý rup má i svůj líc. Negativní vlivy, které přináší mateřství, vedou mnoho žen k rozhodnutí děti nemít a bezdětnost vidí jako šťastnější a pozitivnější volbu. Důvod, proč lidé nemají děti, nemusí být vždy dobrovolný. Bezdětnost může být údělem osudu např. ze zdravotních nebo kulturních důvodů. „Nemateřkost na tomto světě a v lidské společnosti – tedy i v té naší – prostě existuje! A musíme s ní počítat!“ (Matějček a Dytrych, 1997, str. 26)

Na světě se nacházejí muži a ženy, kterým děti nic neříkají. Mají pro ně nulovou, ba dokonce zápornou hodnotu. Vnější vlivy mohou nemateřkost u těchto lidí posilovat, nebo oslabovat. Nejčastějším důvodem, proč lidé nechtějí děti, jsou špatné příklady z dětství a strach z neúspěchu být dobrým rodičem. Další hrozbu spatřují mladí dospělí v ohrožení samotné existence rodičů. (Matějček a Dytrych, 1997, str. 26-28)

Sobotková uvádí, že lidé, kteří se rozhodnout mít děti musí snášet tzv. oběti rodičovství, s nimiž se někteří nechtějí smířit, proto volí život bez dětí. Mezi zmiňované oběti řadí:

- zpomalení kariery matky,
- finanční znevýhodnění,
- omezení osobní svobody,
- dopad na manželský vztah,
- rodičovství je nezvratné rozhodnutí, nelze jej vzít zpět,
- některé ženy a muži se obávají, že by nebyli dobrými rodiči,
- některé páry nechtějí přivést děti na svět, kde hrozí nukleární konflikt a kde jsou další vážné globální problémy (Sobotková, 2012, str. 157).

Hašková píše o fenoménu dnešní doby, kdy většina lidí chce mít děti, ale jejich počet plánuje tak, aby to bylo pro rodinu ekonomicky a časově přijatelné. Pro dnešní rodiče je typické rodičovství odkládat na později. „Ačkoliv tolerance (volba) bezdětnosti v české společnosti narůstá a mladí lidé jsou celkově nakloněni pojetí rodičovství jako nezbytné součásti života mužů a žen, volba celoživotní bezdětnosti zůstává pro většinu mladé české populace nepříjemná, pokud se nejedná o důvody zdravotní, církevního celibátu nebo důvody ekonomické“ (Hašková, 2009, str. 117)

Dle názoru Mareš se v naší společnosti rozvíjí jev bezdětnosti. Příčinu spatřuje hlavně v tom, že ženy přijímají nové role (jako např. vysoko postavené pracovnice), kterých se nechtějí vzdát. Významný vliv má záliba lidí studovat, cestování a užívání si svobodně volného času. Podle Mareše převážně ženy s vysokoškolským vzděláním připisují dítěti menší hodnotu, jako zdroji emočních zisků. Nepřiklání se tolik k názoru, že mateřství je důležitým sociálním statutem. Ale i tyto ženy většinou podlehnou společenskému tlaku a rodičovství si volí v pozdním věku. Nezabývají se otázkou, zda být či nebýt matkou, ale jak být dobrou a zaměstnanou matkou (Mareš, 2008, str. 113 – 115)

3.1.2.1 Nedobrovolná neplodnost

Slepičková rozděluje neplodnost a nedobrovolnou bezdětnost na dvě rozdílné kategorie. Pojem neplodnost řadí k medicínským pojmům, který je definován jako neschopnost počít dítě během jednoho roku nechráněného pohlavního styku s normální frekvencí. O neplodnosti jde mluvit jen v situaci, kdy pár prodělává terapii. Zatímco nedobrovolná bezdětnost, je stav, který nastává u lidí, kteří terapii vzdali. Časté rozhodnutí přestat se snažit o početí dítěte nastává po několika prodělaných potratech. Neplodné páry si také před započítím léčby určují hranice – počet a druh procedur. (Sociologický časopis, 2006)

3.2 Role v rodině

V dnešní době můžeme na rozdělní rolí v rodině pohlížet z několika stran. Existují teorie zabývající se myšlenkou vrozených odlišností mezi muži a ženami, tedy i mateřská a otcovská role je biologicky podmíněna. Jiné teorie se zabývají tím, že odlišnosti mezi muži a ženami jsou vytvořeny sociálně a nemohou být brány jako neměnné.

Michael Lamb (Kde jsi táto?, 2015) ve svých pracích prohlásil: „S výjimkou kojení neexistuje žádná známka toho, že by byly ženy předurčeny být lepším rodičem. Ne biologické příkazy, ale sociální zvyklosti způsobují tradiční dělení rodičovské zodpovědnost.“ Před desítkami let poskytovala společnost pro zvládnutí role matky a otce oddělené strategie. Žena měla starost o domácnost a děti. Muž, jako „hlava rodiny“, měl hlavně vydělávat peníze a zajišťovat rodinu. (Karsten, 2006, str. 117). „Přes všechny socio-ekonomické změny, které se v průběhu dvacátého století udály, v rozporu s proklamacemi o rovnosti žen a mužů, žijeme ve společnosti, kde přetrvává obraz „ideální“ matky a „ideálního“ otce. Zatímco matka je osobou, která se plně věnuje péči o malé děti, otec se do jejich výchovy zapojuje až v pozdějším věku. Otcovská role je především role živitele. Model tradiční rodiny, jak ho zde popisujeme, byl vcelku ospravedlnitelný ve společnosti přísně rozdělené na mužský a ženský svět. Dnes již naštěstí takové rozdělení neplatí. Na počátku minulého století zcela nepředstavitelné skutečnosti jsou dnes zcela běžné: ženy studují a vyučují na univerzitách, zaujímají pracovní místa do té doby vyhrazená pouze mužům, objevují se ve vedoucích manažerských pozicích velkých i malých firem, nepřekvapí nás ženy političky, umělkyně, vědkyně, sportovkyně nebo ženy v armádě.“ (Sedláček, 2008, str. 6)

V současnosti většina párů vstupuje do společného života s tím, že budou rovnocennými partnery, co se týká výchovy dětí, prací v domácnosti, ale i v oblasti ekonomické a karierní. Praxe je však často odlišná. Ukazuje se nám, že spousta rodin po narození dětí, přechází k tradičnímu modelu, žena se stará o domácnost a muž o finance. V odborné literatuře se můžeme dočíst, že toto chování je zapříčiněno třemi aspekty. Prvním aspektem jsou staré vzorce rolí. Ve skutečnosti jde o to, že muž a žena přebírají vzorce chování, které viděli u svých rodičů.

Druhý aspekt tkví v nevyrovnané bilanci dávání a brání. Když žena zůstane doma s dětmi, je neustále konfrontována s potřebami druhých, kteří se na ni obrací se svými potřebami. Muž, věnující většinu své energie práci, si často nevšimne, že v domácnosti se stává pouhým konzumentem emocí, nikoliv dárce, což vede k vyhoření ženy.

Třetím aspektem tvořící nerovnost pohlaví se nachází v nestejném přístupu ke zdrojům moci. Jedná se nadřazené a podřazené postavení ve vztahu. Jedná se především o peníze, zaměstnání, informace a společenské vztahy. (Jellouschek, 2008, str. 27-31)

3.2.1 Mužská role

Tradiční pojetí mužské role vychází z patriarchální struktury. Muži jsou živitelé, hlavou rodiny. Vždyť mezi základní povinnosti muže v minulosti patřilo: zasadit strom, postavit dům a zplodit syna. Za posledních padesát let, došlo k posunu chápání mužské role. Muži přišli o postavení živitelů rodin, stávají se jen spoluživiteli, i když ve většině případů tím významnějším. (Vágnerová, 2007, str. 101-102)

3.2.2 Ženská role

Ženy přecházejí z rolí hospodyň, vychovatelek a ochránkyň domácího krbu k samostatnějším, nadřazenějším a svobodnějším bytostem. Každá změna s sebou přináší světlé i stinné stránky. Ženy jsou díky těmto novinkám vystavovány větší zátěži, protože musí zvládat roli jak profesní tak mateřskou. Ženy však hodnotí tento posun kladně, chápou jej jako zrovnoprávnění s muži. (Vágnerová, 2007, str. 101 – 103)

3.2.3 Role otce v rodině

Role otce se vyvíjí společně s rolí muže ve společnosti. „Podle Johna Plecka (1987) prošlo otcovství na západě čtyřmi etapami: nejprve byl otec autoritářským učitelem morálky a náboženství, posléze se stal vzdáleným otcem-živitelem, poté představoval zejména mužský rolový model a nakonec se stal „novým“ otcem, pečujícím a aktivním ve výchově dětí od jejich nejnižšího věku.“ (Dudová, 2006, str. 6) Novák rovněž užívá termín „nový otec“. Mluví o otci, který se zapojuje do výchovy dětí i do chodu domácnosti, snaží se zajišťovat podmínky pro odpočinek matky. V rodině je přítomný jednak fyzicky tak i emocionálně. Dalším typem, nímž se u Nováka setkáváme, je podporující a pomáhající otec. Ten se v rámci možností snaží preferovat kariéru, ale je v případě potřeby ochoten zůstat doma s nemocným dítětem. Poslední typ označuje termínem manažerský otec, jenž se zaměřuje především na kariérní úspěch, peníze pro rodinu a hlavní slovo v rodině. (Novák, 2013, str. 33).

Méně jasné bývá mužům i to, jak k otcovství přistupovat. Podle Nováka jsou čtyři styly. Prvním je styl rovnoprávný, kooperativní styl. Otec i matka se uplatňují jak v zaměstnání, tak i v rodině. Otec se o dítě stará od malička rovnocenně jako matka. Od-

pověď na otázku, kdo půjde na rodičovskou dovolenou, vyplývá z toho, co je pro rodinu výhodnější. Dalším stylem je tradiční, lehce inovovaný styl. Zde se muž snaží maximálně naplnit roly živatele. I v době volna využívá příležitosti si přivydělat. Z práce přichází až večer, kdy se začne věnovat dětem, které většinou rozdivočí, i když byly připraveny ke spánku. Děti mají většinou otce rády, protože jim povoluje porušovat některé matčiny zákazy.

Třetím přístupem k otcovské roli je pomáhající styl. Základní rozdělení povinností vyplývá z více méně ze schématu otec živitel – matka pečovatelka. Muž však partnerce vypomáhá s úklidem, někdy nakoupí podle předem připraveného seznamu. Ve volném čase se věnuje dětem, vybírá si však atraktivnější programy (např.: návštěva aquaparku, poutí a podobně), zde děti hlídá sám a tím nechává matce volný čas pro sebe.

Poslední styl je označován jako dominantní. Jedná se o muže, kteří se snaží manželku stále poučovat a radit jí, jak má vše dělat (např. jak má zkoušet, jestli je teplota vody ve vaničce akorát teplá). Nejedná se však o nejhorší variantu. Někteří muži přidávají i filozoficko-teoretické fráze, např. „vezmi si příklad z mojí mámy“ (Novák, 2013, str. 35-37)

3.2.4 Role matky v rodině

Role matky prochází velkou změnou. Přechází se z tradičních hodnot, kdy matka byla vychovatelka, k moderní matce. Současné matky hledají nový obsah svých rolí. Mnoho žen již plánuje své rodičovství, které si volí často, až po vystudování a vybudování kariéry. Hlavním cílem dnešních žen je uspět v rodině i v práci. Otázkou zůstává, zda-li je možné obě role zvládnout. V případě neúspěchu jedné role, mají ženy tendenci vinit sebe, že neuspěly. Tímto problémem trpí většinou vzdělanější ženy, které mají již za sebou úspěšnou profesní kariéru. „Zatímco v tradičních společnostech je mateřství nazíráno jako samozřejmé, celoživotní poslání ženy, jemuž je podřízeno vše ostatní, v soudobé euroamerické kultuře jde jen o určitý interval – etapu, kterou žena věnuje dítěti, a která je vlastně přerušena jejím „reálného“ pracovního života, k němuž se později hodlá vrátit.“ (Šedřová, 2013, str. 13)

3.3 Pomoc státu rodině s dětmi

Česká republika se snaží o podporu rodin s dětmi, proto v rámci státní sociální podpory poskytuje sociální dávky, které mají pomoci částečně krýt náklady na výživu a ostatní osobní potřeby dětí a rodin. Dávky můžeme rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou

dávky *příjmově testované*. Jedná se o dávky, které jsou závislé na výši příjmu žadatele, případně rodiny (příspěvek na dítě a porodné). Dráhou skupinu tvoří dávky *příjmově netestované*, kterou je rodičovský příspěvek. (Maaytová, 2015, str. 98)

Příspěvek na dítě je poskytován na základě příjmů rodiny a z poskytovaných dávek sociální podpory je nejdůležitější a nejčastěji poskytovanou dávkou. Poskytuje se tehdy, když rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje součin životního minima rodiny a koeficientu 2,4. Od 1. ledna 2008 je výše příspěvku pevně dána a to:

- Dítě do 6 let - 500 Kč
- Od 6 do 15 let - 610 Kč
- Od 15 do 26 let - 700 Kč (Tröster, 2013, str. 188-189).

Další dávkou, kterou stát poskytuje rodinám s dětmi jako příjmově testovanou, je porodné. Touto dávkou se rodině s nízkými příjmy jednorázově přispívá na náklady související s narozením dítěte. Nárok na porodné je vázán na stanovenou hranici příjmů v rodině. Získá jej rodina, které se narodilo první nebo druhé živé dítě, a jejíž příjem v kalendářním čtvrtletí předcházející narození dítěte byl nižší než 2,7 násobek životního minima rodiny. Výše porodného činí 13 000 Kč na první živě narozené dítě, při narození druhého živého dítěte je to 10 000 Kč. (Státní sociální podpora, 2017)

Netestovaná dávka, kterou rodina dostává po narození dítěte je rodičovský příspěvek. Nárok na rodičovský příspěvek má rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, a to až do vyčerpání celkové částky 220 000 Kč, nejdéle do 4 let věku dítěte. (Státní sociální podpora, 2017)

Finanční pomocí státu je rovněž nepřímá finanční podpora rodin s dětmi. Jedná se o daňová zvýhodnění na vyživované děti, manželku či manžela žijící ve společné domácnosti. Cílem tohoto opatření je snížení účasti v systému sociálního zabezpečení. Nepřímá finanční podpora má zajistit více finančních prostředků v rodině a má přispívat k větší sobě statečnosti rodiny. Produkty nepřímé finanční podpory jsou sleva na dani na manželku/manžela, sleva na dani pro rodiče za umístění dítěte, daňové zvýhodnění na vyživované dítě.

Sleva na dani na manželku/manžela

Na manželku/manžela žijící/ho s poplatníkem v domácnosti, která/ý nemá vlastní příjmy vyšší než 68 000 Kč za zdaňovací období (kalendářní rok), lze uplatnit slevu na dani, která

činí 24 840 Kč ročně. Sleva se uplatňuje jednou ročně za celé zdaňovací období. Slevu nelze uplatnit na družku či druha. Podmínkou je uzavření manželství.

Sleva na dani pro rodiče za umístění dítěte

Rodič, který se zapojí do pracovního procesu, může uplatnit slevu na dani z příjmu za umístění vyživovaného dítěte do zařízení péče o děti předškolního věku. Za každé vyživované dítě lze uplatnit slevu maximálně do výše minimální mzdy rodiče-zaměstnance.

Daňové zvýhodnění na vyživované dítě

Poplatník má nárok na daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící s ním ve společně hospodařící domácnosti ve výši 13 404 Kč ročně na jedno dítě, 15 804 Kč ročně na druhé dítě a 17 004 Kč ročně na třetí a každé další dítě. Daňové zvýhodnění se uplatňuje měsíčně, nikoli ročně.

Daňové zvýhodnění může poplatník uplatnit formou slevy na dani, daňového bonusu nebo slevy na dani a daňového bonusu. Je-li v jedné společně hospodařící domácnosti vyživováno více dětí, posuzují se pro účely tohoto ustanovení dohromady.

Vyživuje-li dítě v jedné společně hospodařící domácnosti více poplatníků, může daňové zvýhodnění uplatnit ve zdaňovacím období nebo v tomtéž kalendářním měsíci zdaňovacího období jen jeden z nich (Finanční podpora rodiny, 2017)

4 SHRNU TÍ TEORETICKÉ PRÁCE

Čas plyne a vše se mění. Vývoji neuniká ani instituce, jakou je rodina. S velkým nadhledem můžeme říci, že od tlup se přešlo k rodině, od matriarchátu k patriarchátu, od vícegeneračního soužití k nukleárním rodinám... Objevují se manželství, ale i volná soužití. Setkáváme se s rodinami, ale i s bezdětnými páry. Někomu se může zdát zbytečné zabývat se věcmi, které již nejsou, neplatí či neexistují. Minulost však tvoří základ přítomnosti, potažmo budoucnosti. Minulost jsme si shrnuli i my.

Od minulosti jsme se postupně přesunuli k přítomnosti. Definovali jsme si základní terminologii, zabývali se funkcemi, znaky atd. rodiny a zjistili, že společnost se stává spíše otevřenou různým formám soužití. Pro někoho může být rodina zastaralou či omezující institucí, pro jiného třeba životní jistotou. Každý má svůj názor, ale společnost jako celek vlastně většinou všechny názory respektuje. Přechází se od jednotvárnosti k různorodosti. Každý by měl být ve svém životě šťastný ať už v rámci rodiny, v páru, nebo sám.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

Cílem výzkumu bakalářské práce bylo zjistit, jaké jsou názory mladých dospělých na utváření rodin. V dnešní době populace stárne a demografická křivka je v záporných číslech, proto považuji za důležité zmapovat zmíněnou situaci z perspektivy nastupující generace potencionálních rodičů apod.

5.1 Výzkumný problém, výzkumné otázky, hypotézy

Co však stálo na počátku tvorby této práce, bylo stanovení výzkumného problému. Touto problematikou se zabývají i odborníci. Například v práci Thorové (2015, str. 433 – 442) nalezneme charakteristiku dnešní doby, podle níž páry vstupují do manželství později, děti se rodí matkám ve vyšším věku. Mladí lidé mohou cestovat, déle studovat a sbírat zkušenosti, které jsou ceněny na trhu práce. V současné době přibývá lidí žijící singl, nebo v nesezdaném partnerství. Manželství vytváří legislativní párovou instituci, základní jednotku rodiny, jejímž hlavním cílem je vytvoření stabilní základny pro výchovu dětí.

Manželství by tedy vymizet nemělo, pouze se posouvá na pozdější věk. A co děti?

Výzkumný problém práce je vymezen následovně:

Zjistit názory mladých dospělých na utváření rodin v České republice.

Hlavní výzkumná otázka:

HVO: Jaké jsou názory mladých dospělých na rodiny a jejich utváření?

Dílčí výzkumné otázky:

DVO 1: Jaké jsou názory mladých lidí na manželství jako základ rodinného života? (dotazníkové otázky č. 7, 8, 9, 10, 12, 13, 22)

DVO 2: Jaké jsou názory mladých dospělých na bezdětné soužití? (Dotazníková otázka č. 14, 15, 17, 18)

DVO 3: Jaký názor mají mladí dospělí na rodičovství? (Dotazníková otázka č. 16, 19, 20, 21, 23, 24)

1H₀: Četnost názorů na důležitost dítěte v rodině je u obou srovnávaných skupin respondentů stejná. (mladí dospělí do 30-ti let a mladí dospělí nad 30 let).

1H_A: Četnost názorů na důležitost dítěte v rodině je u obou srovnávaných skupin respondentů různá.

Hypotéza byla sestavena především na základě otázky 16 a podpořené odpověďmi z otázek: 18, 19, 20, 21, poté co jsem respondenty rozdělil dle věku, na který jsem se ptal v otázce číslo 2.

5.2 Technika výzkumu a sběry dat

Vzhledem k potřebě získat větší množství dat od mladých dospělých v České republice jsem zvolil kvantitativní výzkum. Rozhodl jsem se pro dotazníkové šetření. „Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“ (Chráška, 2007, str.158).

Formou dotazníkového šetření můžeme oslovit větší skupinu respondentů, kteří odpovídají anonymně a nemusí se bát být upřímní. Výhodou je i čas. Při celkem malé časové investici můžeme získat velké množství informací, které bývají přehledné a dobře zpracovatelné. (Gavora, 2010, str. 122).

Sběr dat probíhal v březnu roku 2017. Vybral jsem si metodu „sněhové koule“. Metoda je určena k získávání nových případů na základě procesu postupného nominování dalších osob již známými případy. Vlastní proces výběru začíná u jednoho nebo více jedinců, o nichž se ví, že splňují daná kritéria k vyplnění dotazníku. Tito lidé jsou dále požádáni, aby dotazník rozšířili mezi lidi, kteří splňují podmínky pro jeho vyplnění. Metoda sněhové koule může směřovat k dosažení co možná nejrozmanitějšího a nejreprezentativnějšího výběrového souboru. (Milovský, 2003, str. 19)

Dotazník jsem rozdál svým známým napříč Českou republikou, o kterých jsem věděl, že splňují kritérium (mladí dospělí), aby se mohli zúčastnit výzkumu. Využil jsem webového portálu www.vyplnto.cz, který jsem sdílel pomocí sociální sítě facebook. Pro moderní technologii jsem se rozhodl z důvodu její blízkosti mladým dospělým. I když i tento způsob sběru dat skýtá určitá rizika a má své nevýhody (např. problémy s reprezentativitou), bylo by velmi obtížné získat odpovědi od nejrůznorodější skupiny mladých dospělých (lidí s vyučením, se středoškolským vzděláním, vysokoškolským vzděláním, žen, mužů, vdáných/ženatých, svobodných, z vesnice či města). Prvotní skupina oslovených obsahovala všechny zmíněné kategorie.

5.2.1 Návratnost

Jak jsme se dověděli v předchozí podkapitole, data byla sbírána metodou „sněhové koule“ s využitím sociální sítě facebook. Jelikož se nedá zjistit, kolik lidí si dotazník rozkliklo a posléze vyplnilo či nikoliv, autor dotazníku obdrží pouze vyplněné dotazníky, nedá se určit návratnost. Návratnost od prvotní skupiny činila 100 %. Mezi navrácenými dotazníky se objevily dva, které pro špatné vyplnění nebyly pro účely bakalářské práce použity.

5.3 Způsob zpracování dat

Data získaná z dotazníků jsem setřídil a vytvořil tabulky četnostní. Sestavil jsem tabulku s absolutní a relativní četností. Relativní četnost lze vyjádřit v procentech.

5.4 Analýzy získaných dat z výzkumného šetření

Analýza kvantitativních dat z dotazníkového šetření

Rozdělení respondentů podle pohlaví

dotazníková otázka č. 1

Tabulka č. 2: Rozdělení respondentů podle pohlaví

pohlaví	absolutní četnost	relativní četnost
muž	33	35,48%
žena	60	64,52%
celkem	93	100,00%

(Zdroj: vlastní tvorba)

Celkově dotazník vyplnilo 95 lidí, z toho počtu jsem musel 2 dotazníky vyřadit pro špatné nebo neúplné vyplnění. Do výzkumu bylo použito 93 dotazníků, z toho odpovídalo 60 žen a 33 mužů.

Rozdělení respondentů podle věku

dotazníková otázka č. 2

Tabulka č. 3: Rozdělení respondentů podle věku

věk	absolutní četnost	relativní četnost
18-20	4	4,30%
21-25	8	8,60%
25-30	27	29,03%
31 a více	54	58,07%
celkem	93	100,00%

(Zdroj: vlastní tvorba)

Dle dělení Thorové (2015, viz podkapitola 2.4) jsem rozdělil respondenty do čtyř kategorií. První skupinu tvořili lidé ve věkové kategorii 18 – 20 let, do druhé kategorie spadají lidé ve věku 21-25 let, třetí kategorie byla 26-30 let. Do poslední kategorie se řadili respondenti 31 a víc let. Nejvíce respondentů se nacházelo ve věkovém rozmezí 31 a více let, jednalo se o 54 lidí. Následovala kategorie 25-30, ve které bylo 27 lidí. 8 dotazovaných patřilo do kategorie 21-25 let. Nejméně, 4 respondenti, se řadili k nejmladším dospělým (18-20 let)

Rozdělení respondentů podle rodinného stavu

dotazníková otázka č. 3

Tabulka č. 4: Rozdělení podle věku rodinného stavu

věk/ rodinný stav	svobodný(á)	ženatý/vdaná	rozvedený(á)	vdovec/vdova	celkem
18-20	4	0	0	0	4
21-25	5	3	0	0	8
26-30	20	7	0	0	27
31 a více	15	27	12	0	54
celkem	44	37	12	0	93

(Zdroj: vlastní tvorba)

Rodinný stav byl rozdělen na svobodný(á), ženatý/vdaná, rozvedený(á) a vdovec/vdova. 44 respondentů uvedlo, že jsou svobodní, 37 jich bylo ženatých nebo vdaných a 12 rozvedených. Nikdo nebyl ovdovělý.

Rozdělení podle toho, zda respondenti vyrůstali v úplné rodině.

dotazníková otázka č. 4

Tabulka č. 5: Rozdělení respondentů dle úplnosti rodin

úplná rodina	absolutní četnost	relativní četnost
ano	78	83,87%
ne	15	16,13%
celkem	93	100,00%

(Zdroj: vlastní tvorba)

Ve čtvrté otázce byli respondenti požádáni, aby uvedli, zda vyrůstali nebo nevyrůstali v úplné rodině. Bylo zjištěno, že 78 respondentů vyrůstalo v úplné rodině a 15 jich vyrůstalo v neúplné rodině.

Rozdělení podle počtu sourozenců

dotazníková otázka č. 5

Tabulka č. 6: Rozdělení respondentů dle počtu sourozenců

počet sourozenců	absolutní četnost	relativní četnost
0	12	12,90%
1	43	46,24%
2	27	29,03%
3 a více	11	11,83%
Celkem	93	100,00%

(Zdroj: vlastní tvorba)

V páté otázce respondenti odpovídali, kolik mají sourozenců, kdy měli na výběr z možností žádný, jeden, dva tři a více sourozenců. Nejčastěji respondenti odpovídali, že mají jednoho sourozence, konkrétně tak odpovědělo 43 lidí. Na druhé pozici se umístila odpověď dva sourozenci (takto odpovědělo 27 lidí), poté následovala odpověď žádný sourozenec s 12 odpovědi a odpověď 3 a více uvedlo 11 respondentů.

Rozdělení podle partnerského vztahu

dotazníková otázka č. 6

Tabulka č. 7: Rozdělení respondentů dle partnerských vztahů

partnerský vztah	absolutní četnost	relativní četnost
singl	20	21,50%
stálý partner bez společného soužití	12	12,90%
nesezdané partnerství	26	27,96%
manželství	30	32,26%
jiné	5	5,38%
celkem	93	100,00%

(Zdroj: vlastní tvorba)

V šesté otázce respondenti odpovídali, na otázku: V jakém jste vztahu? Zde měli na výběr z možností singl, stálý partner bez společného soužití, nesezdané partnerství, manželství poslední možností byl prostor pro jiný názor. Zde se nejvíce lidí vyjádřilo, že jsou v manželství a to 30 lidí, nesezdané partnerství uvedlo 26 lidí, singl uvedlo 20 lidí, stálého partnera bez společného soužití uvedlo 12 lidí. 5 respondentů využilo možnost pro vlastní názor. Zde se objevil dvakrát názor zasnoubená, poté jednou nevím, polyamorie a občasné povyražení).

V sedmé otázce respondenti odpovídali na otevřenou otázku, kde měli nastínit časovou osu zaměřenou na partnerské vztahy a rodičovství? Např.: Ukončit studium VŠ (24-26 let) – Nástup do práce a postupné budování kariéry (od 25 – 26let dokud se budu seberealizovat) – svatba (29 – 31 let) – dítě (32 let) – druhé dítě (35 let).

Z odpovědí vyšlo následující: převládá názor, že lidé po dokončení studií, chtějí budovat kariéru, cestovat a věnovat se svým koníčkům, tomuto dávají většinou tak pět let. Lidé se středoškolským vzděláním chtějí většinou svatbu a dítě okolo 25. roku. Dotazovaní, kteří odpověděli, že dokončují vysokou školu, či ji mají, počítají se založením rodin až ve věku 30-35 let.

Rozdělení podle názoru na manželství

dotazníková otázka č. 8

Tabulka č. 8: Rozdělení podle názoru na manželství

věk/odpověď	pozitivní náhled na manželství	negativní náhled na manželství	celkem
30-	25	14	39 (41,94%)
30+	10	44	54 (58,06%)

(Zdroj: vlastní tvorba)

Osmá otázka byla opět otevřená, kdy respondenti vyjadřovali svůj názor na to, co pro ně znamená manželství.

Odpovědi na tuto otázku lze rozdělit na dvě skupiny. Do první skupiny bych přiřadil respondenty, kteří uvedli věk do 30 let. Tito zde uvádí, že manželství je pro ně závazek, spojení společné lásky a následně společný život, při kterém budou vychovávat děti. Respondenti nad 30 let uvádějí, že vidí v manželství spíše formální akt, který pro ně nemá již velkou váhu. Objevovaly se i názory, že manželství je pouze předpoklad k rozvodu.

Rozdělení podle názoru na ideální věk sňatku

dotazníková otázka č. 9

Tabulka č. 9: Rozdělení podle názoru na ideální věk sňatku

věk sňatku	absolutní četnost	relativní četnost
24 a méně	7	7,53 %
25 - 30	41	44,08 %
30 a víc	15	16,13 %
individuální věc	25	26,88 %
jiné	5	5,38 %
celkem	93	100 %

(Zdroj: vlastní tvorba)

V deváté otázce měli respondenti volný prostor pro vyjádření názoru, kdy si myslí, že je pro ně ideální čas na uzavření manželství.

Zde respondenti nejčastěji odpovídali, že ideální čas k uzavření manželství je věk 25 až 30 let. 41krát se objevoval i názor, že se jedná o individuální věc, kterou nelze jednoznačně uvést.

Rozdělení podle názoru na důvod uzavření sňatku

dotazníková otázka č. 10

Tabulka č. 10: Rozdělení podle názoru na důvod uzavření sňatku

důvod sňatku	absolutní četnost	relativní četnost
dítě	30	32,26 %
společná rodina	24	25,81 %
láska	15	16,13 %
budování společných statků	11	11,82 %
jiné	13	13,98 %
celkem	93	100 %

(Zdroj: vlastní tvorba)

Desátá otázka byla zase otevřená, kde se respondenti vyjadřovali k tomu, jaký byl / by byl hlavní důvod k uzavření sňatku.

Nejčastěji lidé jako důvod k uzavření manželství uváděli: 1. dítě, 2. vytvoření společné rodiny, 3. láska a 4. budování společného domova a majetku.

Rozdělení dle názoru na udržení vztahu kvůli dětem

dotazníková otázka č. 11

Tabulka č. 11: Rozdělení respondentů dle ochoty udržovat vztah kvůli dětem

udržení vztahu kvůli dětem	absolutní četnost	relativní četnost
určitě ano	13	13,98%
spíše ano	36	38,71%
spíše ne	33	35,48%
určitě ne	11	11,83%
celkem	93	100,00%

(Zdroj: vlastní tvorba)

V jedenácté otázce respondenti vyjadřovali svůj názor, na to jestli by se manželé měli snažit svůj vztah udržet kvůli dětem. Na výběr z odpovědí bylo určitě ano, spíše ano, spíše ne, určitě ne. Zde byla vyrovnanost protikladných odpovědí. Odpověď spíše ano uvedlo 36 a odpověď spíše ne uvedlo 33 respondentů. Odpověď určitě ano uvedlo 13 a odpověď určitě ne uvedlo 11 dotázaných.

Rozdělení dle názoru na rozvod

dotazníková otázka č. 12

Tabulka č. 12: Rozdělení respondentů dle jejich vnímání rozvodu

rozvod jako běžná součást života	absolutní četnost	relativní četnost
ano	61	65,59%
ne	32	34,41%
celkem	93	100,00%

(Zdroj: vlastní tvorba)

Ve dvanácté otázce se respondenti měli rozhodnout, zda berou rozvod jako běžnou součást života v dnešní společnosti. Na výběr měli z odpovědí ano nebo ne. Zde skoro dvě třetiny

dotázaných odpovědělo, že berou rozvod jako běžnou součást života a jedna třetina odpověděla, že jej tak neberou.

Rozdělení dle vnímání rozvodu

dotazníková otázka č. 13

Tabulka č. 13: Rozdělení respondentů dle jejich vnímání vlastního rozvodu

vnímání rozvodu	absolutní četnost	relativní četnost
naprosté selhání, s nímž by se mi těžko žilo	25	26,88%
naučil/a bych se s tím žít	40	43,01%
stalo se, nejsem ani první – ani poslední rozvedený/á	28	30,11%
celkem	93	100,00%

(Zdroj: vlastní tvorba)

Ve třinácté otázce respondenti odpovídali, jak by vnímali rozvod, kdy se stal součástí jejich života. Zde měli na výběr z možností: naprosté selhání, s nímž by se mi těžko žilo; naučil/a bych se s tím žít; stalo se, nejsem ani první – ani poslední rozvedený/á. Zde nejvíce lidí konkrétně 40 uvedlo, že by s tím naučili žít, další dvě odpovědi byly vyrovnané, kdy naprosté selhání uvedlo 25 lidí a odpověď, že nejsou první ani poslední uvedlo 28 respondentů.

Rozdělení dle názoru na bezdětnost

dotazníková otázka č. 14

Tabulka č. 14: Rozdělení respondentů dle jejich názoru na bezdětnost

stává bezdětnost společenským problémem	absolutní četnost	relativní četnost
ano	36	38,71%
ne	39	41,94%
nevím	18	19,35%
celkem	93	100%

(Zdroj: vlastní tvorba)

Ve čtrnácté otázce se respondenti vyjadřovali, zda se stává bezdětnost společenským problémem. Zde byly možnosti na odpověď ano, ne nebo nevím. Odpovědi ano a ne byly téměř shodné, kdy ano odpovědělo 36 a ne odpovědělo 39 respondentů. 18 jich odpovědělo, že neví.

Rozdělení podle názoru na nedobrovolnou bezdětnost

Tabulka č. 15: Rozdělení podle názoru na nedobrovolnou bezdětnost

dotazníková otázka č. 15

nedobrovolná bezdětnost	absolutní četnost	relativní četnost
zdravotní důvody	29	31,18 %
stres	23	24,73 %
špatný životní styl	14	15,05 %
odklad mateřství	7	7,54 %
jiné	20	21,50 %
celkem	93	100 %

(Zdroj: vlastní tvorba)

V patnácté otázce dostali respondenti prostor, pro vyjádření důvodu nedobrovolně bezdětných párů.

Nejčastěji se objevovala odpověď, že je tomu ze zdravotních důvodů, které nebyly blíže specifikovány. Tři nejčastěji uváděné konkrétní odpovědi byly, že nedobrovolnou bezdětnost zapříčiňuje stres, špatný životní styl (alkohol, cigarety, drogy) a odkládání mateřství na pozdější věk a poté již nemožnost mít dítě.

Rozdělení dle důležitosti hodnoty dítěte

dotazníková otázka č. 16

Tabulka č. 16: Rozdělení respondentů dle vnímání důležitosti dítěte v životě

hodnota dítěte v životě	absolutní četnost	relativní četnost
určitě ano	70	75,27%
spíše ano	20	21,51%
spíše ne	3	3,23%
určitě ne	0	0,00%
celkem	93	100%

(Zdroj: vlastní tvorba)

V šestnácté otázce respondenti odpovídali na to, zda je pro ně dítě důležitou hodnotou v životě. Zde byla možnost výběru z odpovědí určitě ano, spíše ano, spíše ne nebo určitě ne. Pro většinu dotazovaných dítě tvoří důležitou hodnotu v životě člověka. Odpověď určitě ano uvedlo 70 a spíše ano uvedlo 20 dotázaných. Pouze třikrát se objevila odpověď spíše ne. Odpověď určitě ne nikdo neoznačil.

Rozdělení podle názoru na dobrovolnou bezdětnost

Tabulka č. 17: Rozdělení podle názoru na dobrovolnou bezdětnost

nedobrovolná bezdětnost	absolutní četnost	relativní četnost
pracovní kariéra	25	26,88 %
cestování	18	19,36 %
pohodlnost	17	18,28 %
špatný příklad	14	15,05 %
jiné	19	20,43 %
celkem	93	100 %

(Zdroj: vlastní tvorba)

V sedmnácté otázce dostali respondenti zase prostor pro vyjádření vlastního názoru, kdy se tentokrát vyjadřovali k tomu, proč si myslí, že lidé volí dobrovolnou bezdětnost.

Dobrovolná bezdětnost je mezi respondenty chápána jako možnost pro seberealizaci v pracovním prostředí, cestování, jednodušší a pohodlnější život, ve kterém se nemusí je-

dinci dělit o volný čas s dětmi. Častou odpovědí bylo také to, že se lidé bojí rodičovství, protože měli špatný příklady z dětství.

Rozdělení dle spokojenosti dobrovolně bezdětných

dotazníková otázka č. 18

Tabulka č. 18: Rozdělení respondentů dle jejich názoru na dobrovolnou bezdětnost

spokojenost dobrovolně bezdětných	absolutní četnost	relativní četnost
ano	30	32,26%
ne	26	27,96%
nevím	37	39,78%
celkem	93	100%

(Zdroj: vlastní tvorba)

Osmnáctá otázka měla zjistit názor respondentů, zda si myslí, že dobrovolně bezdětní jsou v životě plně spokojeni. Zde byl výběr z odpovědí ano, ne nebo nevím. Odpovědi byly téměř vyrovnané, ale převládl názor nevím, který uvedlo 37 respondentů. Odpověď ano získala 30 hlasů a odpověď ne uvedlo 26 dotázaných.

Rozdělení dle toho, zda chtějí respondenti děti v budoucnu

dotazníková otázka č. 19

Tabulka č. 19: Rozdělení respondentů podle toho zda plánují děti

plán dítěte v budoucnu	absolutní četnost	relativní četnost
ano	73	78,50%
ne	14	15,05%
nevím	6	6,45%
celkem	93	100%

(Zdroj: vlastní tvorba)

Devatenáctá otázka se dotazovala, zda se respondenti chystají mít v budoucnu děti. Nabídnuté odpovědi byly ano, ne nebo nevím. Nejvíce lidí se přiklonilo k názoru, že chtějí dítě, takto se vyjádřilo 73 lidí, 14 dotazovaných mít dítě nechce a 6 lidí zatím neví, zda dítě budou plánovat.

Rozdělení dle plánu v počtu dětí

dotazníková otázka č. 20

Tabulka č. 20: Rozdělení respondentů dle počtu plánovaných dětí

počet dětí	absolutní četnost	relativní četnost
1	14	71,23%
2	52	19,18%
3 víc	7	9,59%
celkem	73	100%

(Zdroj: vlastní tvorba)

Dvacátá otázka navazovala na předchozí a týkala se pouze kladně odpovídajících. Zjišťovali jsme, kolik dětí dotazovaní plánují? Z možností 1, 2 nebo 3 a víc. Naprostá většina uvedla, že by chtěla dvě děti, konkrétně 52 dotázaných, 14 respondentů by chtělo 3 a více dětí a 7 dotazovaných by chtělo jedno dítě.

V jednadvacáté otázce měli respondenti seřadit důvody proč mít dítě podle jejich preference. K seřazení dostali následující důvody pevný - partnerský vztah; touha po potomku, být rodičem; ekonomické důvody (např. příspěvky, náhrada práce...); obrana proti samotě; nabourání stereotypu; řešení manželské krize.

Mezi nejpreferovanější důvody proč mít děti respondenti uvedli pevný partnerský vztah, (průměrná hodnota 1,69). Touha po potomku měla průměrnou hodnotu 1,75. Tato varianta byla nejčastěji označené hodnotou 1, kdy takto byla označena 48krát. Na třetím místě byla varianta obrana proti samotě s průměrnou hodnotou 3,59. Následovala možnost nabourání stereotypu s průměrnou hodnotou 3,82. Na pátém místě se umístila možnost řešení manželské krize s průměrnou hodnotou 4,95. Posledním místo získala varianta ekonomické důvody s průměrnou hodnotou 5,17.

Rozdělení dle názoru, zda mohou rozvedené rodiny nabídnout dětem stejně kvalitní zázemí jako rodiny úplné.

dotazníková otázka č. 22

Tabulka č. 21: Rozdělení dle názoru, zda mohou rozvedené rodiny nabídnout dětem stejně kvalitní zázemí jako rodiny úplné.

kvalitní zázemí a výchova dětí v rozvedených rodinách	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rozhodně ano	8	8,60%
Spíše ano	21	22,58%
Spíše ne	33	35,48%
Rozhodně ne	26	27,96%
Jiný názor	5	5,38%
Celkem	93	100%

(Zdroj: vlastní tvorba)

Ve dvanácté otázce se respondenti vyjadřovali k otázce, zda mohou rozvedení rodiče poskytnout dětem stejně kvalitní zázemí a výchovu jako rodiče ve společné domácnosti. Z předem připravených možností: rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne nebo jiné, u níž se mohli volně vyjádřit, se většina respondentů přiklonila k názoru, že ne. Odpověď spíše ne, která byla nejčastější, uvedlo 33 dotázaných, odpověď určitě ne uvedlo 26 respondentů. 21 se jich odpovědělo spíše ano a 8 rozhodně ano. Vlastní názor uvedlo 5 respondentů. Tito uvedli, že je to velmi individuální, proto nemohou určit ani jednu z uvedených odpovědí.

Rozdělení dle názoru na skloubení kariérního růstu obou rodičů a kvalitní péče o dítě

dotazníková otázka č. 23

Tabulka č. 22: Rozdělení respondentů dle jejich názoru na výchovu dětí rozvedených rodičů

kariérní růst a kvalitní péče o dítě	absolutní četnost	relativní četnost
ano	31	33,33%
ne	62	66,67%
celkem	93	100%

(Zdroj: vlastní tvorba)

Ve třídvacáté otázce respondenti odpovídali, zda si myslí, že jde skloubit kariérní růst obou rodičů s kvalitní péčí o dítě. Nabídka možností byla omezená, pouze dvě - ano či ne. Skoro dvě třetiny, konkrétně 61 lidí, si myslí, že tyto činnosti nejde skloubit. Jedna třetina, konkrétně 32 lidí, je opačného názoru.

Rozdělení dle názoru, kdo půjde na rodičovskou dovolenou

Tabulka č. 23: Rozdělení respondentů dle názoru, kdo půjde na rodičovskou dovolenou

mateřská dovolená	absolutní četnost	relativní četnost
nikdo, nebudeme mít děti	3	3,23%
rozhodně žena	58	62,37%
nejspíš žena	20	21,51%
rozhodně muž	1	1,08%
nejspíš muž	1	1,08%
začne žena a v průběhu rodičovské dovolené se vystřídáme	2	2,15%
začne muž a v průběhu rodičovské dovolené se vystřídáme	0	0,00%
jiný názor	8	8,60%
celkem	93	100,00%

(Zdroj: vlastní tvorba)

Poslední otázkou, kterou respondenti vyplňovali v dotazníku, se zjišťovalo, kdo půjde v jejich vztahu na rodičovskou dovolenou. Kdy respondenti si mohli vybrat z možností - nikdo, nebudeme mít děti; rozhodně žena; nejspíš žena; rozhodně muž; nejspíš muž; začne žena a v průběhu rodičovské dovolené se vystřídáme; začne muž a v průběhu rodičovské dovolené se vystřídáme, nebo mohli napsat svůj vlastní názor. Většina odpovědí se shodla na tom, že na rodičovskou dovolenou půjde žena. Odpověď rozhodně žena byla uvedena v padesáti osmi případech, spíše žena byla uvedena dvacet osmkrát. Třikrát bylo uvedeno, že nikdo protože neplánují děti. Dva respondenti preferovali názor, že začne žena a poté ji

vystřídá muž. Varianta rozhodně muž a spíše muž byla uvedena jedenkrát. Osm lidí vyjádřilo vlastní názor na otázku, kdy se shodli na to, že bude záležet, kdo v danou chvíli bude více vydělávat, aby rodina ekonomicky nestrádala.

5.5 Hypotézy

K ověřování hypotéz byla zvolena statistická metoda test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. U všech hypotéz byla zvolena hladina významnosti 0,05, tzn. že existuje 5% pravděpodobnost, neoprávněně odmítnu nulovou hypotézu. Obecně platí, že nulová hypotéza (H_0) je předpoklad, že mezi sledovanými jevy není vztah (souvislost, rozdíl). U alternativní hypotéza (H_A) je naopak předpoklad, že mezi sledovanými jevy vztah (souvislost, rozdíl) je. (Chráška, 2007, str.72)

$1H_0$: Četnost názorů na důležitost dítěte v rodině je u obou srovnávaných skupin respondentů stejná. (mladí dospělí do 30-ti let a mladí dospělí nad 30 let).

$1H_A$: Četnost názorů na důležitost dítěte v rodině je u obou srovnávaných skupin respondentů různá.

Pozorovaná četnost „P“ jsou odpovědi respondentů, data uvedené v tabulce mimo závorku.

Očekávaná četnost „O“ je četnost odpovídající nulové hypotéze, data jsou uvedeny v tabulce v závorkách. Tato se vypočítá, že se vynásobí součet odpovědí v jednotlivých sloupcích a součet odpovědí v jednotlivých řádcích a poté se výsledné číslo podělí celkovým počtem respondentů. Např. očekávaná četnost pro 30 + a odpověď určitě ano se vypočítá $O = 70 \times 29 / 93 = 29,35$

Kontingenční tabulka

Tabulka č. 24: Kontingenční tabulka

věk/odpověď	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	celkem
30-	29 (29,35)	10 (8,39)	0 (1,26)	0	39
30+	41(40,65)	10(11,61)	3 (1,74)	0	54
celkem	70	20	3	0	93

(Zdroj: vlastní tvorba)

Pro každé pole kontingenční tabulky vypočítáme hodnotu $(P-O)^2/O$.

Testové kritérium χ^2 potom vypočítáme jako součet hodnot χ^2 pro všechny pole kontingenční tabulky: $\chi^2 = (P-O)^2/O = 0,309 + 0,223 + 1,26 + 0,912 + 0 + 0 = 2,711$.

Stupeň volnosti

Stupeň volnosti vypočítáme ze vzorečku $f = (r-1) \cdot (s-1)$, r je počet řádků v tabulce a s je počet sloupců v tabulce. Tedy $f = (2-1) \cdot (4-1) = 3$. Stupeň volnosti je tedy 3.

Při rozhodování o platnosti nulové hypotézy postupujeme tak, že vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáváme s tzv. kritickou hodnotou, kterou nalezneme ve statistických tabulkách. Pro příslušnou kritickou hodnotu hledáme vždy hladinu významnosti a určitý počet stupňů volnosti. Hladina významnosti je pravděpodobnost, že neoprávněně (nesprávně) odmítneme nulovou hypotézu. (Chráška, 2007, str. 73)

Kritickou hodnotou $\chi^2_{0,05}(3)$ je 7,815.

Hladina významnosti $2,711 < 7,815$

Dle výpočtu z dat z kontingenční tabulky vyplývá, že hladina významnosti je větší než námi zjištěný údaj. Přijímám nulovou hypotézu. Domnívám se, že věk respondenta nemá vliv v jeho názoru na důležitost dítěte v rodině.

6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

Asi každý dospělý člověk, když něco dělá, si utváří představu o tom, jak to nejspíš dopadne. Když člověk sestavuje dotazník, přemýšlí mimo jiného i o tom, jak asi respondenti budou odpovídat. Při rozdávání dotazníků, již má určitá očekávání.

Ne jinak tomu bylo i v mém případě. Vlivem mých názorů, sám spadám do kategorie mladí dospělí, vlivem mého společenského rozhledu, vlivem nastudování odborné literatury, jsem očekával, že postoj mladých dospělých bude k otázce manželství neutrální – spíše chladnější. Nepřekvapil mě ani fakt, že rozvod se stal nedílnou součástí našich životů. Nečekal jsem však až kontrastní postoj dotazovaných k problematice dětí. Myslel jsem si, že hodnota dítěte mírně upadla. Vždyť dnes již nemusíme mít pět dětí a doufat, aby alespoň dvě z nich se dožily dospělého věku. Naopak roste hodnota vlastního rozvoje a uspokojování vlastních potřeb. Očekával jsem větší počet respondentů, kteří nebudou toužit po dítěti a mnohem vícekrát zvolenou možnost plánování pouze jednoho dítěte. V tomto ohledu jsem byl pozitivně překvapen. Nevím však, do jaké míry mladí dospělí mají své přání o dětech promyšleny. Nejedná se pouze o hrady z písku? Představa mít první dítě až po třicítce, případně v pět a třiceti, se nachází na tenkém ledě s problémy s otěhotněním. Mimo jiné první rok s dítětem je velmi náročný. Čím je člověk starší, může být sice rozumnější a vyspělejší, ale zase ztrácí síly věnovat se 24 hodin denně bezbrannému stvoření. K tomu si již vybudoval určitý styl života, zvykl si na svůj komfort, který je narušen víc, než si člověk původně představoval.

Posledním bodem, který bych chtěl zmínit, je otázka bezdětnosti jako společenského problému. Překvapením pro mne nebylo zjištění, že silná většina dotazovaných se touto problematikou nezabývá, nebo ji nepovažuje za problém. Po vyhodnocení dotazníků se mi jeví, že mladí dospělí se zaměřují více na současnost. Nevadí jim problematika stárnutí populace, jelikož na ně nyní nevytváří žádný tlak.

Ze získaných dat vyplynulo, že mladí dospělí jsou zaměřeni na vlastní osobu a na současnost (případně brzkou budoucnost). Nejrady by chtěli všechno – naprostou svobodu i pevný vztah, užívat si i mít děti, kariéru i zábavu a volný čas. Bojím se, že opravdu věří, že vše mohou mít.

Čím to je? Možná „historicky dědičná křivda“, když všechno bylo všech, tak nyní se zaměřujeme pouze na svůj blahobyť? Nebo snad jsme si na péči státu navykli na tolik, že ji považujeme za automatickou a nezamýšlíme se nad jejími zdroji? Velký vliv, dle mého názoru, má výchova a vzory. Chceme vychovávat asertivní, sebevědomé, nebojácné děti, ale

hranice s egoismem je příliš tenká. Nezačínáme ji překračovat? Pořady a seriály pro dospívající jsou často jednoduché, všichni v nich jsou krásní, „dokonalí“ a hlavně si dělají, co chtějí. Jakí z nich vyrostou dospělí?

7 DISKUZE

Dotazníkový průzkum nám umožnil poodhalit postoj mladých dospělých k otázkám manželství a utváření rodiny. Zmínili jsme si stěžejní výsledky našeho výzkumu a zaměřili se na kontroverzní oblasti. Jsou výsledky našeho dotazníku ve shodě s odbornou literaturou a doposud zjištěnými fakty? Co mohlo respondenty v jejich odpovědích ovlivnit, mají odpovědi obecnou platnost?

Porovnáme-li výsledky dotazníků s odbornou literaturou, zjistíme následující Vágnerová (2007, str. 333) říká, že manželství sice ztratilo hodnotu, kterou mělo dříve, ale stále se jedná o potvrzení kvality vztahu, jeho výlučnosti. Dle mého názoru, z dotazníkového výzkumu nám vyšel stejný závěr. Již se sice nejedná o instituci přesně daných funkcí, která byla pevnou jistotou, ale pořád o tom, koho si chceme vzít, říkáme, že je pro nás něčím významnějším. Nejedná se o vztah, jakých jsme měli doposud.

Spíše v rozporu jsou odpovědi respondentů s úvahami Říčana (2014, str. 245), který považuje manželství za prostor, kde plníme své životní úkoly, pracujeme na milostné intimitě, stáváme se rodiči, budujeme domov, který se jednou stane našim útočištěm, až život dospěje do stádií převážně ústupových. Nám vyšlo, že především pro nižší věkovou kategorii mladých dospělých má manželství nějakou hodnotu, mladí dospělí nad 30 let jej již považují spíše za formalitu. Neplatí tvrzení, že by se z něj mělo stávat postupem času útočiště (jistota).

Co se týká dětí, plně se nám potvrdil fakt Haškové (2009, str. 18), že současné české ženy se stávají prvorodičkami ve vyšším věku.

Ještě bych si dovilil poukázat na skutečnost, že v odborných literaturách, které jsem si načetl pro teoretickou část bakalářské práce, se nevěnuje pozornost dítěti jako společenské hodnotě (např. kvůli stárnutí populace, péče o staré rodiče apod.). Pouze Mareš (2008, str. 110-112) popisuje touhu dospělých po dětech v pěti faktorech (viz kapitola 3) a u druhého z nich zmiňuje, že dítě považují za investici, avšak nikoliv péče ve stáří, ale jako obranu před samotou, případně u některých sociálně slabých rodičů způsob obživy skrze sociální dávky. Při dotazníkovém šetření jsem došel k zjištění, že respondenti se rovněž tímto problémem většinou nezabývají. Nezamýšlejí se nad tím, kdo se o ně ve stáří postará. Počítají s pomocí státu? Kde však bude stát brát finance, když bude více starobních důchodců než výdělečně činných? Plánují pracovat až do smrti, nebo si myslí, že se vysokého věku ani nedožijí? I když současná lékařská věda v České republice umožňuje většině lidí dosáh-

nout vysokého věku. Zmíněné otázky však již mohou sloužit pouze jako návodné podněty pro další výzkum.

Nejspornějším bodem našeho výzkumu se stala otázka dítěte/děti. Mladí dospělí děti chtějí, ale... Dítě je pro dotazované hodnotou i přítěží. Odpovídali dotazovaní upřímně a promyšleně, nebo se k tomu postavili ledabyly? Bohužel psychické rozpoložení respondentů u anonymních dotazníků nemůžeme ovlivnit. Vycházíme-li z předpokladu, že se nad jednotlivými otázkami zamýšleli a odpovídali upřímně, žijí současností, dívají se pouze do blízké budoucnosti a zaměřují se především na svou osobu. Nesmíme však zapomínat, že jsme tvorové společenští. Nikdo nechce trpět, ale můžeme být všichni plně šťastni a neohlížet se na společnost jako celek?

8 SHRUTÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Cílem mé práce bylo zjištění názoru mladých dospělých na uzavírání manželství a utváření rodin. Vyhodnocoval jsem 93 dotazníků, z čehož bylo 33 odpovídajících mužů a 60 žen ve věkovém rozpětí 18 – 35 let. Nejčastěji se respondenti nacházeli ve věku 25 – 35 let. Velká většina respondentů vyrůstala v úplných rodinách se sourozenci, klasický model rodiny, jim byl blízký.

Jak jsme se dověděli již v teoretické části, pro manželství se nerozhoduje tolik lidí jako v dřívější době, což se nám potvrdilo i v našem dotazníku. Mladých dospělých udržujících vážný partnerský vztah bylo 56, ale z toho 30 bylo spojeno sňatkem. Ukázalo se, že manželství má významnější hodnotu spíše pro mladší jedince (do 30 let), kteří však svatbu plánují až do budoucna. Starší k této instituci přistupují chladněji, při čemž mnozí se již v manželství nacházejí, nebo jím prošli. Rovněž postoj k rozvodu není nikterak negativní. V dnešní době je skutečně spíše brán jako přirozená součást života. Pouze postoj dotazovaných k rozvodu a dětem, zda kvůli dětem udržovat vztah rodičů, rozdělil respondenty do dvou poměrně stejně silných opozičních skupin. Nadpoloviční majorita si však myslí, že výchova dětí v rozvrácených rodinách již není tak kvalitní jako v rodinách úplných.

Pro silnou většinu mladých dospělých je důležitý vlastní rozvoj, seberealizace a prožitek, ne jen rodina, v níž vidí určitá omezení. Případné manželství a hlavně děti většina dotazovaných raději odložila či odkládá na pozdější věk, aby si stihli budovat kariéru, cestovat a věnovat se zálibám. Lidé se středním vzděláním si myslí, že založit rodinu by mohli zhruba v 25 letech, zatímco vysokoškolsky vzdělaní respondenti rodinné povinnosti odkládají na věk 30 – 35 let. Z minulých let se přenáší i do současnosti trend, aby o děti v raném věku se starala matka (z různých důvodů). Rovněž většinově zazněla odpověď, že s dětmi, bude-li jim věnována dostatečná výchova, si nemohou budovat kariéru oba rodiče, což koreponduje s předchozími názory mladých dospělých vidících v dětech (rodině) omezující faktor.

A co tedy děti, nebudou hříšně znít prázdnotou? Děti jako významná hodnota v životě člověka přetrvává i u mladých dospělých v dnešní době a většina s nimi do budoucna počítá. Dokonce ze 73 odpovídajících, kteří již vědí, že chtějí děti (nebo mají), jich 66 plánuje mít dvě a více. Ovšem jsou i tací, co se raději rozhodli pro bezdětný život, což v současné společnosti je akceptovatelným faktem. Páry však mohou být bezdětní i nedobrovolně. Dotazovaní si tento problém uvědomují. Nejčastější příčinu spatřují ve zdravotních důvo-

dech, které mohou být způsobeny stresem, životosprávou a odkládáním dětí na pozdější věk. V tomto momentě jsme narazili na určitý paradox. Lidé děti chtějí, představují pro ně důležitou hodnotu, ale chtějí si i užívat a proto děti odkládají na později s vědomím, že mohou nastat problémy s početím. Je dítě pro mladé dospělé skutečně takovou životní hodnotou, nebo se spoléhají na případnou pomoc vyspělé vědy?

ZÁVĚR

Rodina – naše cesta i cíl. Ať už je dobrá, láskyplná, starající se, či nikoliv, je u našeho začátku, prolíná se celým našim životem až do konce.

O rodině jsme se dověděli, jakým vývojem si prošla, a nastínili jsme si, jakým vývojem si prochází. Definovali jsme si základní pojmy, charakterizovali jsme si rodinu vymezením jejich znaků a funkcí. Přiblížili jsme si pojem mladá dospělost. Již víme, co se píše v odborné literatuře o vztazích mladých dospělých a jejich přístupu k utváření rodiny. Možnosti soužití, které v dnešní době mladí dospělí využívají, jsou různorodé a společnost se je naučila ve větší či menší míře tolerovat. K velkým změnám došlo i v proměně ženské a mužské role. Striktní dělení přestává ve většině partnerských vztahů platit. Záleží na našem uvážení, zda se jedná o krok kupředu, či o omyl. Mají zůstat přesně vymezené hranice, či naopak by mělo dojít k úplnému potření rozdílů mezi mužem a ženou? Nebo zvolíme kompromis? Role zachováme s tím, že i žena bude určitým způsobem budovat kariéru, podílet se na ekonomice rodiny a muž jí bude doma vypomáhat? Je rodina na vše sama, nebo se jí dostává pomoci ze strany státu?

Všechny zmíněné oblasti, odpovědi na všechny naše položené otázky najde čtenář v teoretické části této práce. Následuje empirický výzkum. Dotazníkové šetření zjišťující názor mladých dospělých na uzavírání manželství a utváření rodiny. Volba manželství se přesouvá na pozdější věk, případně vztah navždy zůstává v podobě partnerského soužití. Rozvod se stal běžnou součástí života, je jen o něco komplikovanější než rozchod.

Rodina jako pojem zůstává důležitou součástí našeho života. Jedná se o ideální formu jistoty, lásky a pocitu bezpečí, kterého by chtěla dosáhnout většina lidí. Můžeme mít však pocit jistoty a bezpečí s myšlenkou snadného konce? Můžeme si udržet rodinu, když členové usilují nejprve o svou spokojenost, mít na prvním místě vlastní štěstí? Na druhou stranu do jaké míry udržovat rodinu, abychom v ní ještě měli všichni pocity jistoty, lásky a bezpečí?

Život je komplikovaný, nikdy si předem nemůžeme být jisti, které rozhodnutí je správné. Vše se mění, vyvíjí. Naší možností je usilovat o ideál i s myšlenou, že jej nikdy nedosáhneme. Můžeme se pokusit k němu maximálně přibližovat.

Doporučení pro praxi

Z dotazníkového šetření mi vyplynulo, že v současné době je kladen důraz na spokojeného jedince. Každý usiluje o to, být šťastný a seberealizovat se. Mladí dospělí by chtěli děti

(rodinu), ale i kariéru a záliby. Je to možné? Nenaráží na sebe dva příliš velké protiklady? Možná různí odborníci, včetně sociálních pedagogů, by se měli zamyslet, jestli mladým dospělým nelze pomoci a pomoci i celé naší společnosti. Naše populace stárne, přibývá neplodných párů... nešlo by mladým dospělým nabídnout alternativy, aby si mohli budovat kariéry a přesto se rozhodli mít děti dříve? Již dnes se čím dál více objevuje pracovní pozice „chůvy“ v mateřských školách, které se starají o děti mladších 3 let, aby matky/otcové se mohli vrátit dříve do práce. Možná by šla rodičům nabídnout nějaká forma asistenční služby pro malé děti (obdoba asistenční pomoci pro staré či postižené), aby rodič mohl pracovat třeba na částečný úvazek?

Dostáváme se k diskutovatelnému problému. Nebude společnost mladé dospělé příliš „rozmazlovat“? Na druhou stranu s výchovou dětí pomáhali rodičům dříve hodně prarodiče, kteří bývali již v důchodu. Nyní je však většina prarodičů ještě pracujících.

Jako sociální pedagogové budeme reagovat a přizpůsobovat se měnící se společnosti a touhám jedinců, nebo se pokusíme zaměřit na výchovu mladých, aby brali větší ohled na blaho společnosti a omezili své vlastní?

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. FUČÍK, Petr. Rozvod a změny reprodukčních strategií. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6093-7
2. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 8085931796.
3. GIDDENS, Anthony a Philip W. SUTTON. Sociologie. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.
4. HAŠKOVÁ, Hana. *Fenomén bezdětnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie. ISBN 978-80-7419-020-9.
5. HORSKÁ, Pavla. *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*. Praha: Panorama, 1990. Pyramida. Panorama světových dějin. ISBN 80-7038-011-X.
6. HORSKÝ, Jan. *Rodina našich předků*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-195-6
7. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika. ISBN 9788024753263.
8. JELLOUSCHEK, Hans. *Pravidla lásky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-420-5.
9. KARSTEN, Hartmut. 2006. *Ženy – muži*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-145-X.
10. KLABOUCH, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962.
11. KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9.
12. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.
13. Linhart, J., M. Petrusek, A. Vodáková, H. Maříková. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.
14. MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: GradaPublishing, 2015. Expert. ISBN 978-80-247-5561-8.

15. MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Jak a proč nás trápí děti*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-587-4.
16. MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2.
17. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty. ISBN 80-85850-24-9.
18. Mezinárodní den rodiny 2014: rodina v 21. století: vyhlídky, problémy, řešení: sborník projevů z evropské konference pořádané dne 14. října 2014 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Praha: Ideál, 2015. ISBN 978-80-86995-29-8. str. 85
19. MIOVSKÝ, Michal. *Průručka k provádění výběru metodou sněhové koule: snow-ball sampling*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. Metodika. ISBN 80-86734-08-0.
20. NOVÁK, Tomáš. 2013. *O otcovské roli : význam otce v rodině*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4498-8.
21. RADVANOVA, Senta. *O rodině, manželství a dětech*. Praha: Panorama, 1978.
22. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.
23. SIROVÁTKA, Tomáš a Ondřej HORA. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Boskovice: Fakulta sociálních studií (Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti) Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Albert, 2008. ISBN 978-80-7326-140-5.
24. SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2.
25. ŠEĎOVÁ, Klára. 2003. *Mateřství jako pozitivní hodnota a žitý svět* in sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity.
26. ŠUBRTOVÁ, Alena. *Dějiny populačního myšlení v českých zemích*. Praha: Česká demografická společnost, 2006. ISBN 80-239-8369-5.
27. THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
28. TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 6., podstatně přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-473-5.

29. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*, Praha: Karolinum. 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

Internetové zdroje

1. Česko, Zákon č. 89 ze dne 22. 3. 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012. Dostupný také z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=89~2F2012&part=&name=&rpp=15>
2. SOCIOLOGICKÝ ČASOPIS. Nedobrovolná bezdětnost jako sociologické téma. www.sreview.soc.cas.cz [online]. © 2006 [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/24-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-5-2006/365>
3. Výchova v rodině. Rodina. www.kdejsitato.cz [online]. 2016 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/vychova-v-rodine.html>.
4. Aktivní otcovství. Táta doma. www.tatadoma.cz [online]. 2008 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: <http://www.tatadoma.cz/download/aktivni-otcovstvi.pdf>
5. Radka Dudová. gender/rovné příležitosti/výzkum. *Gender & Sociologie*. [online]. 2006 [cit. 2017-01-17]. Dostupné z: <http://www.genderonline.cz/cs/issue/6-rocnik-7-cislo-2-2006-feminismus-v-praxi/53>
6. Státní sociální podpora. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. 2017 [cit. 2017-01-19]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2#dsp>
7. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online]. 2017 [cit. 2017-01-19]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14470>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

str. strana

atd. a tak dále

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Data ukazující vývoj fertility za období 2001 – 2015	33
Tabulka č. 2: Rozdělení respondentů podle pohlaví	47
Tabulka č. 3: Rozdělení respondentů podle věku	47
Tabulka č. 4: Rozdělení podle věku rodinného stavu	48
Tabulka č. 5: Rozdělení respondentů dle úplnosti rodin	48
Tabulka č. 6: Rozdělení respondentů dle počtu sourozenců	49
Tabulka č. 7: Rozdělení respondentů dle partnerských vztahů	49
Tabulka č. 8: Rozdělení podle názoru na manželství	50
Tabulka č. 9: Rozdělení podle názoru na ideální věk sňatku	51
Tabulka č. 10: Rozdělení podle názoru na důvod uzavření sňatku	51
Tabulka č. 11: Rozdělení respondentů dle ochoty udržovat vztah kvůli dětem	52
Tabulka č. 12: Rozdělení respondentů dle jejich vnímání rozvodu	52
Tabulka č. 13: Rozdělení respondentů dle jejich vnímání vlastního rozvodu	53
Tabulka č. 14: Rozdělení respondentů dle jejich názoru na bezdětnost	53
Tabulka č. 15: Rozdělení podle názoru na nedobrovolnou bezdětnost	54
Tabulka č. 16: Rozdělení respondentů dle vnímání důležitosti dítěte v životě	55
Tabulka č. 17: Rozdělení podle názoru na dobrovolnou bezdětnost	55
Tabulka č. 18: Rozdělení respondentů dle jejich názoru na dobrovolnou bezdětnost	56
Tabulka č. 19: Rozdělení respondentů podle toho zda plánují děti	56
Tabulka č. 20: Rozdělení respondentů dle počtu plánovaných dětí	57
Tabulka č. 21: Rozdělení dle názoru, zda mohou rozvedené rodiny nabídnout dětem stejně kvalitní zázemí jako rodiny úplné.	58
Tabulka č. 22: Rozdělení respondentů dle jejich názoru na výchovu dětí rozvedených rodičů	58
Tabulka č. 23: Rozdělení respondentů dle názoru, kdo půjde na rodičovskou dovolenou	59
Tabulka č. 24: Kontingenční tabulka	60

SEZNAM PŘÍLOH

Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Milí respondenti,

Mé jméno je František Černoch a jsem studentem třetího ročníku Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Rád bych Vás požádal o vyplnění dotazníku k mé bakalářské práci. Cílem je zjistit jaký je názor mladých dospělých na utváření rodin v České republice. Dotazník je určen pro osoby ve věku 18-40 let a je anonymní.

Mnohokrát Vám děkuji za pravdivé odpovědi a za Vás čas.

František Černoch.

1. Jste:
 - a) muž
 - b) žena

2. Kolik je Vám let?
 - a) 18 – 20 let
 - b) 21 – 25 let
 - c) 26 – 30 let
 - d) 31 a víc

3. Jste:
 - a) svobodný/svobodná
 - b) ženatý/vdaná
 - c) rozvedený/rozvedená
 - d) vdovec/vdova

4. Vyrůstal /a jste v úplné rodině?
 - a) ano
 - b) ne

5. Kolik máte sourozenců?
 - a) 0
 - b) 1
 - c) 2
 - d) 3 a víc

6. V jakém partnerském vztahu se nyní nacházíte?
- a) single
 - b) stálý partner bez společného soužití
 - c) nesezdané partnerství
 - d) manželství
 - e) jiné.....
7. Mohl/a byste nastítnit časovou osu, jak si představujete svou budoucnost zaměřenou na partnerské vztahy a rodičovství? *Např.: Ukončit studium VŠ (24-26 let) – Nastup do práce a postupné budování kariéry (od 25 – 26let dokud se budu seberealizovat) – svatba (29 – 31 let) – dítě (32 let) – druhé dítě (35 let).*

.....
.....

8. Co pro Vás znamená manželství?

.....
.....

9. V kolika letech je podle Vás ideální čas k uzavření manželství (upevnění partnerského soužití?)

.....
.....

10. Jaký byl / by byl pro Vás hlavní důvod k uzavření sňatku?

.....
.....

11. Měli by se manželé snažit svůj vztah udržet kvůli dětem?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

12. Berete rozvod jako běžnou součást života v dnešní společnosti?

- a) ano
- b) ne

13. Jak byste vnímal/a rozvod, kdyby se stal součástí vašeho života?

- a) naprosté selhání, s nímž by se mi těžko žilo
- b) naučil/a bych se s tím žít
- c) stalo se, nejsem ani první – ani poslední rozvedený/á

14. Myslíte si, že bezdětnost se stává společenským problémem?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

15. Co je podle Vás důvodem nedobrovolně bezdětných párů?

.....
.....

16. Je dítě podle Vás důležitou hodnotou v životě člověka?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

17. Proč si myslíte, že lidé volí dobrovolnou bezdětnost?

.....
.....

18. Myslíte si, že dobrovolně bezdětní lidé jsou v životě plně spokojení?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

19. Chystáte se mít děti v budoucnu?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

20. Pokud jste odpověděli ano, kolik dětí asi plánujete?

- a) 1
- b) 2
- c) 3 a více

21. Proč byste si pořídil/a dítě?

Škála: Seřaďte následující důvody podle vaší preference a případně dopište další důvody? (1 nejdůležitější, 7 nejméně důležité)

- a) pevný partnerský vztah
- b) touha po potomku, být rodičem
- c) ekonomické důvody (např. příspěvky, náhrada práce...)
- d) obrana proti samotě
- e) nabourání stereotypu
- f) řešení manželské krize

22. Rozvedení rodiče mohou dítěti nabídnout stejně kvalitní zázemí a výchovu jako rodiče ve společné domácnosti.

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne
- e) jiný názor:

.....
.....

23. Myslíte si, že jde skloubit karierní růst obou rodičů s kvalitní péčí o dítě?

- a) ano
- b) ne

24. Kdo podle Vás půjde ve vašem vztahu nejspíš na rodičovskou dovolenou?

- a) Nikdo, nebudeme mít děti
- b) Rozhodně žena
- c) Nejspíš žena
- d) Rozhodně muž
- e) Nejspíš muž
- f) Začne žena a v průběhu rodičovské dovolené se vystřídáme
- g) Začne muž a v průběhu rodičovské dovolené se vystřídáme
- h) Jiný názor:

.....